

นาง สุภารัตน์ พรหมพันธุ์ใจ

๒๕๖๓

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน
จังหวัด นครราชสีมา**

นาง สุภารัตน์ พรหมพันธุ์ใจ

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544**

บทคัดย่อ

สุดารัตน์ พรหมพันธ์ใจ: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: พ.อ.ดร.วรศิษย์ อุทัย, 53 หน้า

ในการจัดทำสารนิพนธ์เล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน หนองม่วง เพื่อหาข้อสรุปในการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 5 ข้อ รวมทั้งวิเคราะห์หาปัจจัยในด้านต่างๆ ที่มีผลกับการบรรลุวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งประเมินผลด้านความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนวิเคราะห์การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งในการวิจัย และประเมินในครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมิน ชิพป์โมเดล (CIPP Model) เป็นกรอบในการวางแผนการประเมินโครงการ โดยมีเครื่องมือเฉพาะกิจ สำหรับการประเมินครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงาน (บร.) ต่างๆ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยปฏิบัติงานในขอบเขตการวิจัย หมู่บ้านหนองม่วง ทำการวางแผน ศึกษาทำความเข้าใจ โครงการกองทุนหมู่บ้าน จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการเก็บข้อมูลโดยวิธี สังเกต สัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ร้อยละ 50 ของประชากร

จากการประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงพบว่า สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน ทั้ง 5 ข้อ คือเมื่อมีเม็ดเงินหนึ่งล้านบาท เข้ามา ส่งผลให้คนในชุมชนมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน และเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกันบางประการในปีแรก จึงเกิดการกระตุ้น เศรษฐกิจในหมู่บ้านได้ประมาณ ร้อยละ 45 ของคนในชุมชน แต่มีแนวโน้มที่จะดีขึ้น เพราะการจัดการบริหารงานกองทุนของคณะกรรมการดีขึ้นตามลำดับ จากการศึกษาที่ได้เรียนรู้จากบทเรียนที่สำคัญ โดยมีเม็ดเงินเป็นเครื่องมือ ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะคิดร่วม แก้ปัญหา ต่าง ๆ ร่วมกัน และสามารถนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจได้อย่างไม่ยาก อย่างไรก็ตามชุมชนได้มีการเรียนรู้ ในการที่จะบริหารเงินกองทุนฯ เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง แก้ปัญหาการกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบ เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเสริมศักยภาพของคนในชุมชน เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....สุดารัตน์ พรหมพันธ์ใจ.....

ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา.....พ.อ.ดร.วรศิษย์ อุทัย.....

ลายมืออาจารย์ร่วมปรึกษา.....อ.วิไล.....อ.แก้ว.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผ.อ. อ. อ.
(อ. อ. อ.)

กรรมการสอบ

(อ. อ. อ.)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการประเมิน โครงการ

( )

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... 10 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านดำเนินการวิจัย อาทิเช่น

- พ.อ. คร. วรศิษย์ อุทัย อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ

- อาจารย์ วาสนา แก้วกล้า และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

- พัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านระเบียบกองทุน

- ปลัด และเจ้าหน้าที่ อบต. มะเกลือเก่า ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธาน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก ตลอดจนพี่น้องในหมู่บ้านหนองม่วง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	3
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.....	6
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	7
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง.....	7
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง.....	8

7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล.....	8
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	10
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	11
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	12
3. ตัวแปรหรือตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	13
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	13
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	14
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	14
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	18
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	18
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	30
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	36
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	36
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	40
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	40
2. วิธีดำเนินการ.....	40
3. ผลการดำเนินการ.....	40
4. อภิปรายผล.....	41
5. ข้อเสนอแนะ.....	44
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก	47

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11
2. แผนที่ตำบลมะเกลือเก่า.....	25
3. แผนที่หมู่บ้านหนองม่วง.....	26

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแผนการและแนวทางประเมิน.....	15
2. ตารางภาวะเศรษฐกิจและการเงินเดือนมีนาคม 2545.....	21
3. ตารางเปรียบเทียบรายได้ และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับ ปี 2543.....	22
4. ตารางเปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2544 กับ ปี 2543 จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจ.....	23
5. ตารางแจกแจงความถี่ข้อมูลขอเงินให้กู้.....	33
6. ตารางแสดงรายละเอียดของการประกอบอาชีพผู้กู้.....	34

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ในช่วงการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทย ผู้นำประเทศ นักพัฒนา นักวิชาการ ตลอดจนผู้นำชุมชนในทุกสาขาอาชีพ และชาวบ้าน ต่างเสนอวิธีที่จะอยู่รอด ด้วยการพึ่งพาตนเอง ในรูปแบบต่างๆที่หลากหลาย กองทุนหมู่บ้าน เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นรู้จักการออมเพื่อมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของตนเอง ให้คนในชุมชนกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ รวมทั้งยังเป็นการฝึกการบริหารจัดการเงินกองทุนด้วยภูมิปัญญาของตนเองอีกด้วย

กองทุนหมู่บ้านได้เริ่มครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 โดยมีการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านสระคุณ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ (กองบรรณาธิการ, 2545, หน้า 4-5) และในช่วงเวลาต่อมาก็ได้มีองค์การการเงินของชาวบ้านหลายกลุ่ม ระหว่าง ปี พ.ศ. 2523 - ปี พ.ศ. 2535 ในจังหวัดทางภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในรูปแบบต่างๆเกิดขึ้น ทั้งที่เป็นการริเริ่มของชาวบ้านเอง และที่ปรับรูปแบบมาจากกลุ่มออมทรัพย์ สำหรับชุมชนเมืองได้มีกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้น และเริ่มขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด จากการส่งเสริมของ “ องค์กรนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา “ (ฟอสเตอร์) จนเกิดกลุ่ม ประมาณ 40 กลุ่ม ระหว่างปี 2530-2534 (กองบรรณาธิการ, 2545, หน้า 4-6) ขณะที่ในปี 2532 ได้เกิด ธนาคารหมู่บ้านอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริครั้งแรก แก่ข้าราชการจังหวัดสกลนครในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบท(จางงศ์ สมประสงค์, 2539 หน้า 1) โดยมีสรุปสาระย่อ ดังนี้ :

การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้ราษฎรในชนบทนั้น สมควรจัดให้มีระบบเงินทุนหมุนเวียนขึ้น และให้การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถตั้งแต่การซื้อ การจำหน่าย รวมทั้งงานทางด้านวิชาการต่างๆ ในลักษณะที่เป็นการสาธิตบริหารด้านการเงิน เพื่อเป็นตัวอย่างให้ราษฎรนำไปปฏิบัติ เพราะเท่าที่ผ่านมา เมื่อราษฎรได้ผลผลิตแล้ว ส่วนใหญ่ของรายได้จะนำไปใช้หนี้สินจนหมด หรือ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือเล่นการพนันกันหมด “ไม่รู้รู้จักออม “ แล้วก็จะไปกู้หนี้ยืมสินใหม่ต่อไปอีก

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว ได้มีการจัดตั้งเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนหมุนเวียนในรูปแบบธนาคารหมู่บ้าน ในโครงการนำพระทัยจากในหลวง ระหว่างปี 2532-2534 ชาวบ้านควบคุมการใช้จ่ายอย่างประหยัด ละเว้นการพนัน จึงมีเงินออมสะสมได้หมู่บ้านละไม่ต่ำกว่า 100,000.-บาทเป็นอย่างต่ำ นอกจากนี้ระบบเงินกู้ดอกเบี้ยแพงในหมู่บ้านหมดไป ทำให้ได้รูปแบบ และเสริมสร้างให้มีกลวิธีการจัดตั้งกลุ่มธุรกิจการเงินระดับหมู่บ้านชัดเจนขึ้น และกระจายไปทั่วประเทศ ประมาณ 1,500 กลุ่ม มีเงินออมประมาณ 210 ล้านบาท(จางงศ์ สมประสงค์, 2539, หน้า 1)

ในปี 2544 กองทุนหมู่บ้านได้มีการดำเนินการอย่างชัดเจน จาก รัฐบาลชุดนี้ภายใต้การนำ โดย ฯ พล ฯ พ. ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองขึ้น โดย กระจาย เม็ดเงินจำนวน 1 ล้านลงไปกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า ครอบคลุม 74,881 หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการบริหารเงินกองทุนด้วยภูมิปัญญาของตนเอง โดย มีการเชื่อมโยง กระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศในอนาคต

อย่างไรก็ตามนโยบาย กว่า 70,000 ล้านบาท ที่รัฐส่งตรงมาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานล่าง จะ ปรับเปลี่ยนให้เกิดมิติทางเศรษฐกิจได้มากแค่ไหน จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างไร อย่างน้อยที่สุด จากการทำวิจัย และศึกษาชุมชนกับกระบวนการเคลื่อนไหว ต่อเม็ดเงิน 1 ล้านบาท ของ การประเมินกองทุน หมู่บ้านคงจะมีคำตอบสำหรับบางสิ่ง

2.วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 2.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียง ใด
  - 2.1.1 หมู่บ้านมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพอื่นๆของ สมาชิก
  - 2.1.2 หมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุน
  - 2.1.3 หมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ ทิศริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการ สร้างศักยภาพตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
  - 2.1.4 เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม
  - 2.1.5 ประชาชนมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเครือข่าย องค์การการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างภายในชุมชนท้องถิ่น ระดับหมู่บ้าน ตำบล และระดับประเทศ
- 2.3 เพื่อค้นหาปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
- 2.4 เพื่อทราบศักยภาพ ความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจน การบริหาร จัดการกองทุน
- 2.5 รวบรวมข้อมูลและประมวลความคิด ภาพรวมบริบทของหมู่บ้าน เพื่อเป็นอรรถประโยชน์ ต่อการ พัฒนาด้านต่างๆ ต่อ บุคคล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การทำวิจัย และประเมินโครงการ กรณีศึกษากองทุน 1 ล้านใน หมู่บ้านหนองม่วง มีการศึกษาวิเคราะห์ โดยประเมิน จากกรอบแนวคิด สังคมวิทยาใน 3 หน่วย คือ หน่วยทางภูมิศาสตร์ หน่วยทางสังคม และ หน่วยทางวัฒนธรรม ใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) คือ แบบจำลองเพื่อให้ได้รายละเอียดต่างๆ และสามารถ บ่งชี้จุดเด่น จุดด้อย เพื่อช่วยในการตัดสินใจโครงการว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยแต่ละตัวอักษรมีความหมายดังนี้

C - Context Evaluation คือ การประเมินบริบทของหน่วยระบบ หรือสถานะแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล และช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

I - Input Evaluation ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ หรือปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจตัดสินความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ

P - Process Evaluation การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติ และลงมือทำ จึงต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ

P - Product Evaluation การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ระหว่างปฏิบัติโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,2544,หน้า 223-229)

วิธีการดำเนินการ

ในการศึกษาวิจัย ทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจระเบียบและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนหมู่บ้าน
2. ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ศึกษาสภาพบริบทโดยรวม รวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
3. วางแผนแบบการประเมิน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนด กำหนดเครื่องมือ และตัวชี้วัด ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
4. กำหนดระยะเวลา การเก็บข้อมูล แล้ว ปฏิบัติโดยใช้การประเมินแบบมีส่วนร่วมในชุมชน
5. ตรวจสอบข้อมูล ประมวล รวบรวมข้อมูลงานกองทุน แล้ววิเคราะห์ ประเมินโครงการ
6. นำเสนอในสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

1. ทราบถึงกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์เพียงใด
2. ทราบปัจจัยด้านต่างๆทั้งด้านลบ และบวก ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเงินล้าน
3. มีความเข้าใจชุมชนในด้านต่างๆ รวมทั้ง โครงสร้างความสัมพันธ์ภายในและภายนอกของท้องถิ่น
4. เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน แก่บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป
5. เพื่อเป็นประโยชน์ ต่องานพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆ ต่อไป

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความนำ

ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประมวลจากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลต่างๆ รวมทั้งการศึกษาเอกสารที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนซึ่งได้แก่

1. นโยบาย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
7. หลักการประเมิน รูปแบบ ชิพพ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบาย ปรัชญา หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบาย

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

1.2 ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่า และภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ

1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน สังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2) การบริหาร จัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชน และ กองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน/ชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

1.4 วัตถุประสงค์

1) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งด้านการเรียนรู้การ สร้างพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนโดยประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนของตนเอง

2) ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีขีดความสามารถในการจัดระบบและ บริหารจัดการเงินทุน ของตนเอง

3) เพื่อให้โอกาสหมู่บ้าน/ชุมชน สร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืนในหมู่บ้าน/ชุมชน สำหรับการลงทุนเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือน การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชน และสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานล่าง เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

1.5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ภาคผนวก ก)

2) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ซึ่งมีประกอบด้วย 2 หมวดหลัก ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้

ข้อ 6) ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน

ข้อ 7) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ข้อ 9) การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีคณะกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ข้อ 10) คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ กำหนดนโยบาย กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรร จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิบัติงานด้านธุรการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ประชาสัมพันธ์ นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุนดำเนินการทั้งประสานงานกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่องานกองทุน รวมทั้งออกระเบียบด้านการเงินกองทุน ด้านงานเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน แต่งตั้งอนุกรรมการ คณะทำงาน และออกระเบียบคำสั่งและประกาศอื่นๆ

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการเลือกสรรคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะมีการติดตามสังเกตการณ์ ของคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนสนับสนุนเพื่อให้ดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม โดยใช้แบบติดตามสังเกตการณ์ คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้มีกระบวนการ ตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (สังเกตการณ์) ซึ่งมีสาระสำคัญ ได้แก่

- 3.1 มีจำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- 3.2 มีการรับมติในที่ประชุมถูกต้อง
- 3.3 คณะกรรมการมีคุณสมบัติ ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียด ตามความเป็นจริง โดยมีประเด็นในการประเมินความพร้อมในด้านต่างๆดังนี้

- 4.1 กระบวนการคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบกองทุนฯ และวิธีการที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดไว้
- 4.2 คุณสมบัติกรรมการตามระเบียบกองทุนฯ
- 4.3 ความรู้/ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนฯ ของคณะกรรมการกองทุน
- 4.4 ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน
- 4.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน
- 4.6 สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
- 4.7 มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง โดยมีหัวข้อหลักดังนี้

1. ที่ตั้ง
2. วัตถุประสงค์
3. แหล่งที่มาของกองทุน

4. คุณสมบัติของสมาชิก
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก
7. การบริหารจัดการเงินกองทุน เงินหุ้น
8. การดำเนินงานของคณะกรรมการ การจัดทำบัญชีของกองทุนและอื่นๆ

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เกณฑ์พิจารณา คณะกรรมการดำเนินการ โดยยึดหลักตามหมวด 7 ว่าด้วยกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสาระสำคัญดังนี้

1. ผู้ประสงค์กู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน ตามหลักเกณฑ์และวิธีที่กองทุนกำหนด
2. คณะกรรมการมีอำนาจอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่ง ไม่เกินจำนวน 20,000 บาท กรณีมีมติเห็นควรอนุมัติรายใดเกิน ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณา แต่ทั้งนี้ อนุมัติรายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท
3. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนด การชำระคืนเงินต้น พร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา
4. ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบของกองทุนกำหนด
5. กรณีผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงิน คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญา และเรียกคืนเงินทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงมีระเบียบข้อบังคับสำหรับการพิจารณาเงินกู้ โดยสังเขปดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีที่พัก หรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองม่วงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
2. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
3. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบเข้าเป็นสมาชิก
4. มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ ขึ้นไป
5. มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น
6. สามารถให้กู้ได้หนึ่งคนต่อหนึ่งบ้านเลขที่
7. กู้ได้รายละไม่เกิน 20,000 บาท หรือมากกว่าแต่ไม่เกิน 50,000 บาท ขึ้นอยู่กับมติในที่ประชุมพิจารณาตามโครงการที่เขียนมาจากความเป็นไปได้และรายได้สุทธิ

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดลจำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป“รูปแบบการ

ประเมินแบบชีพพีโมเดล” ในหนังสือ รวมบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544: 221-234] ดังนี้

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่เป็นการประเมินเพื่อได้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ มีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อย เพื่อนำผลไปปรับปรุง ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกันกว้างขวาง

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam 's CIPP Model)

“การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีโดยสามารถจำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร(อุดม จักรพันธ์ และ

คณะ , 2545: 89-91)

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและได้รับการจัดสรรเงินหนึ่งล้านแก่หมู่บ้านกว่า 70,000 หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงควรให้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น จะเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ขึ้นมามากมาย โดยกระบวนการของนักศึกษาระดับบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและทำการติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายกองทุนหมู่บ้านให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้ขึ้น รวมทั้งได้ข้อมูล รายงานผลความก้าวหน้า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงานได้มีรายได้ และยกระดับการศึกษาในด้านทักษะการบริหารจัดการ และประเมินโครงการอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

หลังการวิเคราะห์ในเรื่องหลักการ วัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้านจากข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนต่อไป ของการประเมินจะเป็นการวางแผนแนวทางการประเมินโดยสามารถแบ่งเป็น 6 ส่วนหลักได้ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรหรือตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของโครงการทุกส่วน อาทิ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานการจัดและบริหารเงินกองทุน ระยะเวลา รวมทั้งผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ดังนั้น ขั้นตอนต่อไป จำเป็นต้องออกแบบการประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดวิธีการประเมิน โดยการประเมินโครงการนี้ใช้รูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam ' s CIPP Model) ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งนำมาถึงที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน (CIPP Model) โดยมีรายละเอียดวิธีการประเมิน ดังนี้

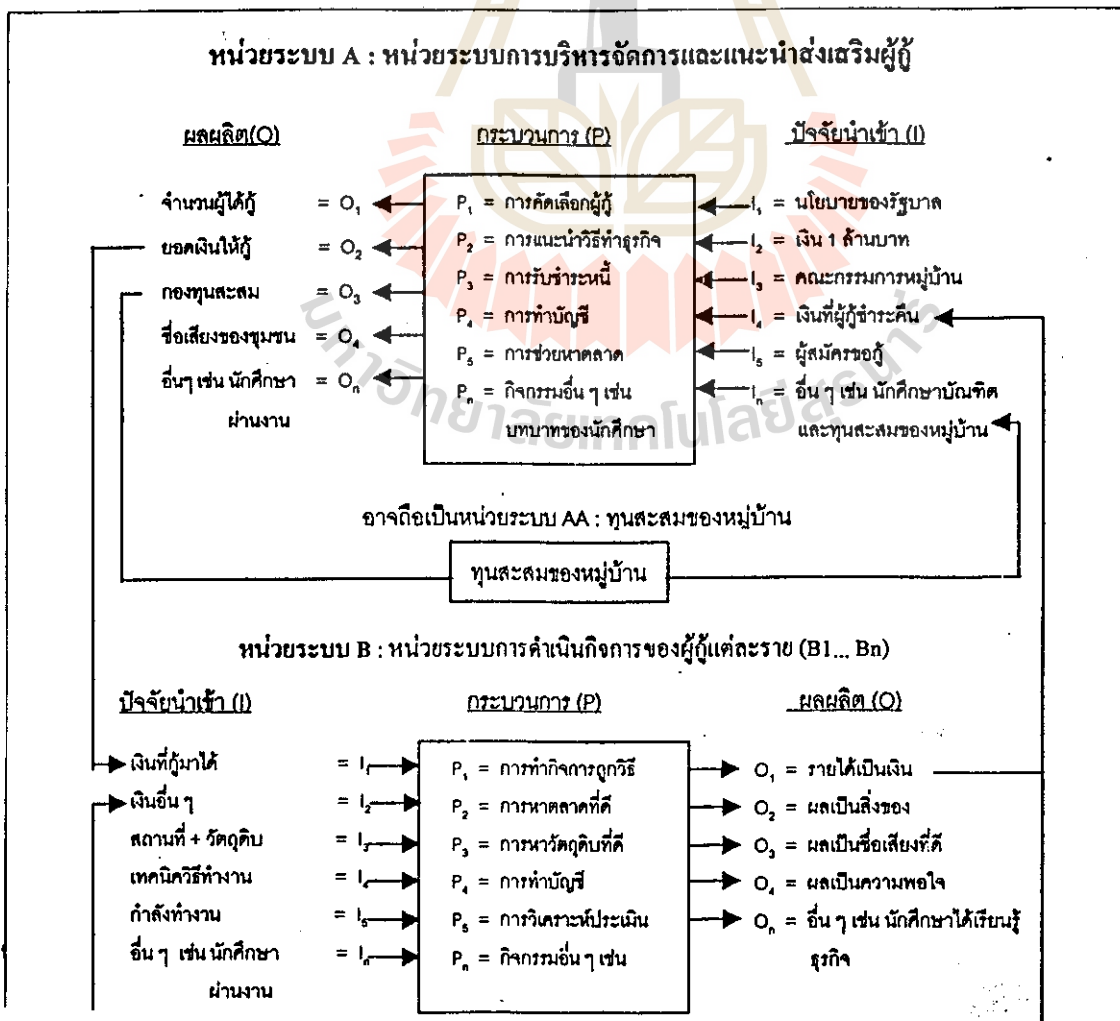
- 1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม : (C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาหลักการและเหตุผล(อุดม จัรัสพันธ์ และคณะ,2545) ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการและความเหมาะสมของเป้าหมายซึ่งผู้เขียนใช้วิธีดังต่อไปนี้
  - 1) เก็บ รวบรวมข้อมูล บริบทชุมชน หมู่บ้านหนองม่วง ตามแบบรายงาน 1 และนำเสนอ ผู้นำหมู่บ้าน เพื่อตรวจสอบหาความถูกต้อง

2) จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อทำการวิเคราะห์ ข้อมูลชุมชน โดยกระบวนการ AIC หรือ FSC คือขบวนการค้นหา อดีตที่ภูมิใจ ปัจจุบันที่ภูมิใจ ความฝัน ความต้องการในอนาคตแล้วจนสามารถได้แผนแม่บทชุมชนหมู่บ้าน

1.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น : (I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องโดยการศึกษาจากเอกสาร โครงการของปัจจัยภายในและภายนอกกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่มีผลต่อความสำเร็จ รวมทั้ง เอกสารระเบียบกองทุน และเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุนระดับ อำเภอ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้าน

1.3 การประเมินกระบวนการ : (p) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่อง ของการดำเนินการเพื่อ เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินการต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้วิธีประเมินจากการประชุมในวาระต่างๆของการจัดการ บริหารงานกองทุนกระบวนการ เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน ศึกษาระเบียบกองทุนหนองม่วง การทำบัญชีโดยจัดเวทีระดับหมู่บ้าน และระดับอำเภอ เพื่อรวบรวมข้อมูลกลุ่มอาชีพของผู้กู้เงิน และประเมินการดำเนินงานประกอบอาชีพของผู้กู้

1.4 การประเมินผลที่เกิดขึ้น : (p) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และส่งผลกระทบต่อ

2. ประชากร

หมู่บ้านหนองม่วงมีจำนวน...225.....ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด...1,035.....คน เป็นชายจำนวน.....502.....คน เป็นหญิงจำนวน...533.....คน สำหรับประชาชนในการวิจัย ประเมินผลกองทุนหมู่บ้านสามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

- 2.1 คณะอนุคณะกรรมการกองทุนระดับอำเภอ จำนวน.....13....คน
- 2.2 กรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงจำนวน ...9...คน
- 2.3 กลุ่มผู้นำ และคนในหมู่บ้าน จำนวน.....1,035.....คน
- 2.4 สมาชิกกองทุน จำนวน ...112.....คน
- 2.5 ผู้ได้กู้เงินกองทุน จำนวน.....89.....คน

จากการกำหนดประชากรไว้ในหน่วยการวิเคราะห์หมู่บ้านหนองม่วง จากประชากรภายในหมู่บ้านและประชากรภายนอกจากอำเภอขึ้นไปคือ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง (sample survey) โดยการสุ่มตัวอย่าง 50 % จากตัวแทนที่ดีของประชากร แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างนั้นแล้วสรุปผลโดยการ พรรณนา และอธิบาย จากการสังเกต สัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างจากการประชุมเวทีหมู่บ้าน และระดับตำบล

3. ตัวแปรหรือตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน

ตัวชี้วัด (indicators) ในการประเมินโครงการนี้จะมีส่วนแสดงเชิงปริมาณ และแสดงลักษณะในเชิงคุณภาพตามแนวคิดเชิงระบบซึ่งประกอบด้วย 2 หน่วยระบบ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายตัวแปรที่จะศึกษา ในหน่วยระบบ A ดังนี้

1. ตัวชี้วัดบริบท และปัจจัยนำเข้า
  - 1.1 ทูทางสังคม ศักยภาพความพร้อมความเข้าใจนโยบาย
  - 1.2 ความพร้อมของคนในชุมชนในการร่วมการประชุม
  - 1.3 ความเข้มแข็ง ศักยภาพผู้นำและคณะกรรมการ
  - 1.4 เงินผู้กู้ชำระคืน(จากหน่วยระบบ B)
2. ตัวชี้วัดกระบวนการจัดการบริหารงานกองทุน
  - 2.1 การพิจารณาอนุมัติเงินกู้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
  - 2.2 การแนะนำส่งเสริมการทำธุรกิจ
  - 2.3 ศึกษาบุคคลที่ได้รับเงินกู้ ในการนำเงินไปทำอย่างไร
  - 2.4 การรับชำระหนี้ และการทำบัญชี

3. ตัวชี้วัดผลผลิต และความสอดคล้องของผลการจัดการบริหารกองทุนกับวัตถุประสงค์
  - 3.1 ผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การปล่อยเงินกู้ และความสามารถของการคืนเงิน
  - 3.2 ศึกษาผลจากการดำเนินธุรกิจของผู้กู้
  - 3.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
  - 3.4 การขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชน
  - 3.5 สักยภาพความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านนอกจากนี้ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ได้แก่
    - 1) จำนวนผู้กู้
    - 2) ยอดเงินให้กู้
    - 3) จำนวนสมาชิกกองทุน
    - 4) จำนวนผู้ชำระคืนเงิน

ตัวแปร และตัวชี้วัดหน่วยระบบ B ดังนี้

1. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัวของผู้กู้
  - 1.1 อาชีพหลักของผู้กู้
  - 1.2 จำนวนหนี้สิน
  - 1.3 รายได้ของครอบครัว
  - 1.4 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า
  - 2.1 ยอดเงินที่ได้กู้
  - 2.2 ดอกเบี้ย และเงินอื่นๆ
3. ตัวชี้วัดกระบวนการ
  - 3.1 การดำเนินกิจการของผู้กู้
  - 3.2 การทำบัญชี
4. ตัวชี้วัดผลผลิต
  - 4.1 รายได้เป็นเงิน
  - 4.2 ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการประเมินวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจเป็นเครื่องมือวิจัยวัดทางสังคมศาสตร์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อศึกษา ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่างๆ (บร)และแบบบันทึก เก็บข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

- 4.1 แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 4.2 แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 4.3 แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4.4 แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 4.5 แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4.6 แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน)
- 4.7 แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
- 4.8 แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 4.9 แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 4.10 แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 4.11 แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 4.12 แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)(เฉลียว บุรีภักดี, 2545 : 42)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเครื่องมือการวิจัยโดย ทำความเข้าใจแบบรายงานต่างๆ แล้วดำเนินการวางแผนกำหนดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการประชุมวาระต่างๆ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของประชากรโดยการจัดประชุม จัดเวทีเสวนา กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโครงการสังเกต บันทึกด้วยกระบวนการต่างๆ โดยเน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงเป็นกระบวนการนำข้อมูลมาจัดทำให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็วต่อการทำความเข้าใจ แปลแล้วสรุปความโดยจะเริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกจัดประเภทข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหรือ เชิงคุณภาพ ขึ้นอยู่กับประเด็นในการประเมิน ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง สามารถสรุปเป็นแนวทางวิธีการประเมิน ดังนี้

แผนการและแนวทางการประเมิน

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ประชากร	วิธีรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>1. ประเมินบริบท (Context Evaluation)</p> <p>1.1 ทุนทางสังคม ศักยภาพเดิม ของชุมชน</p> <p>1.2 ความพร้อมของคนในชุมชน</p> <p>1.3 ความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำ และคณะกรรมการกองทุน</p>	<p>1.1 เอกสารข้อมูลหมู่บ้านจาก อบต. ครช. และอำเภอ</p> <p>1.2 คณะกรรมการกองทุนและสมาชิก</p> <p>1.3 คนในชุมชน</p>	<p>1.1 ใช้ (แบบรายงาน) บร.1 บันทึก การสัมภาษณ์</p> <p>1.2 ใช้ บร.3 สัมภาษณ์ / สังเกต</p> <p>1.3 จัดเวทีชาวบ้าน สังเกต / สัมภาษณ์ใช้แบบ บร.2 และ บร.12 บันทึกแผนแม่บทหมู่บ้าน</p>	<p>การวิเคราะห์ข้อมูล</p> <p>1.1 ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ ศักยภาพชุมชน</p> <p>1.2 วิเคราะห์เชิงคุณภาพตามแบบ ประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>1.3 วิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชน เติงประมาณคิดเป็นร้อยละเพื่อการคาดการณ์ถึงผลของการดำเนิน โครงการ</p>
<p>2. ประเมินตัวบ่อน้ำ(input evaluation)</p> <p>2.1 ความเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้าน ของผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>2.2 ศักยภาพชุมชนด้านความเข้มแข็งของผู้นำ กรรมการกองทุน และ ประสิทธิภาพเกี่ยวกับกองทุน เช่นการออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ศักยภาพสมาชิกกองทุน</p>	<p>2.1 เอกสารระเบียบที่เกี่ยวข้อง ,แบบ การประเมินความพร้อม ,คณะ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด</p> <p>2.2 หลักฐานกลุ่มองค์กรต่างๆแบบ เก็บข้อมูลความเข้มแข็งชุมชนแบบ เสนอข้อดีของกองทุน คณะกรรมการ กองทุนสมาชิกกองทุน</p>	<p>2.1 สัมภาษณ์ สังเกต สรุบบันทึก แบบเสนอของต่งกองทุนใช้ บร.4 เก็บข้อมูล ใช้ บร.9 บันทึกการ สัมภาษณ์</p> <p>2.2 สังเกตแบบเสนอขอตั้งกองทุน สัมภาษณ์ ผู้นำ คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนใช้เครื่องมือ บร.4 บร.7 บร.9</p>	<p>2.1 วิเคราะห์ความเข้าใจความถูกต้อง ของการทำระเบียบของกองทุนโดยยึด หลักระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ในเมืองแห่งชาติ</p> <p>2.2 วิเคราะห์ข้อมูลชุมชนเพื่อพิจารณา ความเหมาะสมของแผนงาน โครงการ ว่ามีปัจจัยช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไรวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์</p>

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ประชากร	วิธีรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation)</p> <p>3.1 กระบวนการช่วยเหลือสนับสนุน การตั้งกองทุนและการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน</p> <p>3.2 กระบวนการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกกู้เงิน และการทำบัญชี</p> <p>3.3 กระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เช่น การทำบัญชี , การรับชำระหนี้</p> <p>3.4 การดำเนินงานธุรกิจของผู้ ตลอดจน การแนะนำส่งเสริมธุรกิจ</p>	<p>3.1 อนุกรรมการสนับสนุนกองทุน ระดับอำเภอ และ สมาชิกกองทุนร้อยละ 50 ของจำนวนทั้งหมด</p> <p>3.2 ระเบียบ กฎเกณฑ์การพิจารณาของ คณะกรรมการกองทุน และ คณะกรรมการกองทุน</p> <p>3.3 คณะกรรมการกองทุน และ สมาชิก , บัญชีกองทุน</p> <p>3.4 ผู้กู้เงินกองทุน และผู้เกี่ยวข้อง</p>	<p>3.1 โดยการสังเกตการประชุมกองทุน สมาชิกสมาชิก และอนุกรรมการ ระดับอำเภอ</p> <p>3.2 การสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก บร.9 , บร.4</p> <p>3.3 สังเกตระเบียบการอนุมัติของ คณะทำงาน ตาม บร.4 และสรุปบัญชี ใน สร.1และ สร.2</p> <p>3.4 สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรณีนิตตาม บร.1.1 และบันทึกกระบวนการแนะนำ ธุรกิจจากการจัดเวทีชาวบ้าน(บร.6)</p>	<p>3.1 วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกกับการบรรลุวัตถุประสงค์</p> <p>3.2 วิเคราะห์ กระบวนการ โดย วิเคราะห์ค้นหาข้อบกพร่องของ กระบวนการ</p> <p>3.3 วิเคราะห์รวบรวมสารสนเทศและ สรุปรายงานสะสมต่างๆเพื่อหาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงต่อไป</p> <p>3.4 วิเคราะห์ การเกิดองค์กรเครือข่าย การเรียนรู้ เพื่อกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน</p>

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล / ประชากร	วิธีรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
<p>4. การประเมินผลที่เกิดขึ้น (product evaluation)</p> <p>4.1 ผลการบริหารจัดการบริหารกองทุน จำนวนผู้ได้กู้ , ยอดเงินที่ได้กู้</p> <p>4.2 ศึกษาผลการนำเงินกู้ไปดำเนินงานกิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน</p> <p>4.3 ศึกษาผลการดำเนินโครงการโดยรวมนำบรรลุตตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านอย่างไร</p> <p>4.4 ศึกษาผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของหมู่บ้านโดยรวม</p>	<p>4.1 บัญชีกองทุนหมู่บ้าน , ทะเบียนคุมลูกหนี้, บัญชีเงินออมทรัพย์ จากคณะกรรมการกองทุนผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>4.2 สมาชิกผู้กู้เงิน , ทะเบียนคุมลูกหนี้</p> <p>4.3 ข้อมูลกองทุนรายงานสรุป 1 ปี</p> <p>4.4 ประชากรในหมู่บ้าน</p>	<p>4.1 สังเกตเอกสารบัญชีกองทุนรายเดือนและสรุปขึ้นปีและสัมภาษณ์ คณะกรรมการกองทุนใช้ บร.5 สรุป</p> <p>4.2 สัมภาษณ์ผู้กู้ตาม บร. 11</p> <p>4.3 สังเกตรวบรวมข้อมูลทั้งหมด สัมภาษณ์จากการจัดเวทีแบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้านหนองม่วง บร.10</p> <p>4.4 สัมภาษณ์คนในชุมชนเก็บข้อมูลบริบทครั้งสุดท้ายสรุปบร.2 , บร.7</p>	<p>4.1 วิเคราะห์เชิงปริมาณ หาค่าร้อยละ จำนวนผู้กู้ , จำนวนยอดเงิน</p> <p>4.2 วิเคราะห์ผลว่าเกิดการ กระตุ้นทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน</p> <p>4.3 วิเคราะห์แบบสรุปบทเรียนหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัจจัยบวก ,ลบจุดเด่น จุดด้อยในการบริหารจัดการกองทุน</p> <p>4.4 วิเคราะห์เชิงคุณภาพปริมาณ เปรียบเทียบผลที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน</p>

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากกระบวนการวางแผน กำหนดวิธีการประเมินกองทุนหมู่บ้าน ในบทนี้จากกล่าวถึงผลของการติดตามประเมินโครงการ ตามกรอบทฤษฎีที่กำหนดไว้ สามารถสรุปผลการประเมินได้ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
- 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- 4 ผลสรุปการบรรลุ วัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ผ่านมาซึ่งมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับเกิดขึ้น จนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตาม รายได้ ที่เพิ่มขึ้นนี้ จะกระจายหรือตกไปสู่มือประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ กลับตกไปอยู่ในมือของชนกลุ่มน้อยซึ่งมีความร่ำรวยอยู่แล้ว ซึ่งเท่ากับเพิ่มทวีความมั่งมีแก่บุคคลเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น จนเป็นสาเหตุทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีรายได้จนกลายเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมที่นับวันอาจทวีความรุนแรงมากขึ้น

จากการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2543 และ 2544 พบว่ากลุ่มอาชีพต่าง ๆ มีแนวโน้มของรายได้แตกต่างกันมากขึ้นอันเนื่องจากอัตราเพิ่มเฉลี่ยของรายได้ต่อปีที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีอัตราการเพิ่มรายได้ต่อปีต่ำสุด คือประมาณร้อยละ 12.95 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) นอกจากนี้ถ้าพิจารณาในด้านเม็ดเงินจะเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรมีรายได้ต่อหัวต่ำสุดในขณะที่สายงานการบริหารมีรายได้ต่อหัวสูงสุดประมาณ 7 เท่าตัว

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ของประเทศไทย ได้แก่ ความแตกต่างในโครงสร้างของการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์ หรือ อสังหาริมทรัพย์ เมื่อบุคคลมีทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองมาก ย่อมก่อให้เกิดรายได้สูง เช่น ที่ดิน และหุ้นในกิจการต่าง ๆ (ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และคณะ, 2541 : 313)

นอกจากนั้นประเด็นเรื่อง โอกาสในการศึกษา ในประเทศไทยประชาชน ยังมีโอกาส

ไม่เท่ากันในการเข้าศึกษาอบรม ย่อมมีความแตกต่างกันมากในเรื่องการกระจายรายได้ รวมทั้งประเด็นของความแตกต่างในความสามารถส่วนบุคคล ตัวอย่างเช่น นักร้อง นักกีฬา นักแสดง หรือนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

การเกิดภาวะเงินเฟ้อ ย่อมทำให้อำนาจซื้อของประชาชนลดลง ทำให้บางคนได้เปรียบ และบางคนเสียเปรียบ นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ามีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่สมดุล คือรัฐบาลมองประเด็นความเจริญของแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันมาก ก็อาจจะเน้นการพัฒนาเฉพาะในภาคที่ยังมีความเจริญน้อยก่อน หรือมองเห็นภาพรวมของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นเกษตรกรแล้วช่วยพัฒนาอาชีพซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ ให้มีระดับสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ความยากจนของประเทศ หรือความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อาจอาศัยการเปลี่ยนแปลงระบบค่านิยมในสังคม การปรับปรุงพื้นฐานทางกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การแก้ไขโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมชาติของผลตอบแทนจากการใช้ปัจจัยการผลิต ซึ่งรัฐบาลพยายามเข้าไปแทรกแซงราคาผลผลิตหลายครั้งแต่ก็ไม่สามารถทำให้เกิดความยั่งยืน และสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตได้

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางย่อม (SMEs)

ในช่วงปีที่ผ่านมาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs ได้ประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น มีเงินลงทุนไม่เพียงพอ ขาดหลักการบริหารทางธุรกิจที่เป็นระบบ ซึ่งทำให้การระดมทุนจากตลาดเงินเป็นไปได้ด้วยความลำบากเพราะ มีความเสี่ยงเมื่อเปรียบเทียบกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ SMEs จำนวนมากจึงต้องมุ่งไปหาแหล่งเงินทุนนอกระบบ อย่างไรก็ตามรัฐบาลชุดนี้ ได้มีนโยบายที่จะพัฒนาผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการใหม่อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างและรักษาการผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ และการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแกนหลักในการสร้างความเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในอนาคต รัฐบาลจึงมีนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางย่อม (SMEs) ดังนี้

1) การขยายขอบเขตการดำเนินการส่งเสริมกิจการ SMEs ของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมบอย ให้สามารถส่งเสริมกิจการของผู้ประกอบการที่มีขนาดการลงทุนสูงได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2) การจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมแห่งประเทศไทยเป็นธนาคาร SMEs ที่สามารถให้บริการทางการเงินได้ครบวงจรใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์ อาทิ การรับฝากเงินและโอนเงินทางบัญชีกระแสรายวัน มีบริการสินเชื่ออื่นนอกเหนือจากการให้กู้ยืมโดยตรง เช่น การทำแฟคตอริ่งและลิสซิ่ง การทำธุรกิจเงินตราต่างประเทศ เพื่อให้บริการแก่ SMEs ที่มีธุรกิจด้านการส่งออกและการค้ากับต่างประเทศสามารถเข้าร่วมทุนในกิจการวิสาหกิจที่มีศักยภาพ ตลอดจนการให้บริการปรึกษาแนะนำและการให้บริการอื่น ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน SMEs ได้อย่างทั่วถึงและมากยิ่งขึ้น

3) ปรับปรุงระบบการค้าประกันสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อให้ระบบธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยสินเชื่อโดยเฉพาะกับผู้ประกอบการ SMEs ที่มีหลักประกันไม่เพียงพอ โดยการพัฒนาการค้าประกันสินเชื่อที่ให้แก่ SMEs ใหม่ เป็นการประกันสินเชื่อกลุ่มรายภาคอุตสาหกรรมธุรกิจ (การค้าประกันแบบ Risk Participatipn) ซึ่งจะเป็นเครื่องมือกระจายความเสี่ยงทางการเงินที่มีประสิทธิภาพโดยอาศัยปริมาณและขนาดของกลุ่มธุรกิจ SMEs ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้ดีเข้ามารับการการค้าประกันเป็นสำคัญ

4) การส่งเสริมการลงทุนให้กับ SMEs โดยกำหนดวงเงินขั้นต่ำในการขอรับการส่งเสริมไว้ที่ 1 ล้านบาท ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน นอกจากนี้ รัฐยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างบริษัทผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปกับผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดกลางและขนาดเล็กให้ได้พบปะเจรจาธุรกิจในการจัดซื้อชิ้นส่วนกัน ซึ่งผลการดำเนินงานดังกล่าวได้ทำให้ SMEs ของไทยสามารถพัฒนามาตรฐานการผลิตและมีโอกาสขยายช่องทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงมีการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบครบวงจรขึ้นด้วย (รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรี ,2545 : 109-112)

1.1.3 .ภาวะดุลการค้าของประเทศ

เศรษฐกิจมีสัญญาณฟื้นซัดเจน โดยภาคต่างประเทศในต้นปี 2545 มีมูลค่าการส่งออก 5,561 ล้านดอลลาร์สหรัฐลดลงจากระยะเดียวกันปีก่อน 4.6 % มูลค่านำเข้ามีปริมาณ 5,167 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงถึง 9.3 % ส่งผลให้ปัจจุบันดุลการค้าเกินดุล 0.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

ทางด้านดุลบริการและบริจาด เกินดุลลดลงมากจนเกือบเป็นสมดุล ส่งผลทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุล 0.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ดุลการชำระเงินขาดดุล 0.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

สำหรับในด้าน เงินสำรองระหว่างประเทศ ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2545 อยู่ ณ ระดับ 33.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐหรือเทียบเท่าการนำเข้า 6.8 เดือน โดยมียอดคงค้างการขายเงินตราต่างประเทศ ล่วงหน้าสุทธิจำนวน 1.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ(บรรณาธิการ ,2545 : 92-94)

ส่วนภาวะการเงินสภาพคล่องของระบบการเงินในช่วงกลางเดือน ยังอยู่ในระดับสูง หลังจากที่มีเงินไหลกลับสู่ระบบหลังช่วง เทศกาลตรุษจีน อัตราดอกเบี้ยตลาดซื้อคืนพันธบัตรระยะ 1 วัน เฉลี่ยอยู่ที่ 1.65 % ต่อปี ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมระหว่างธนาคารเฉลี่ยอยู่ที่ 1.80 % ต่อปี ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2545 สภาพคล่องในระบบยังอยู่ในระดับสูง แต่มีบางช่วงที่สภาพคล่องลดลงบ้างตามปกติ คือช่วงเดือนปลายเดือนที่สถาบันการเงินต้องเตรียมสภาพคล่องเพื่อรองรับการเบิกถอนเงินเพื่อใช้จ่ายของประชาชน นอกจากนี้ แนวโน้มอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ แม้ว่าราคาน้ำมันดิบและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลก เริ่มปรับสูงขึ้น อย่างไรก็ตามอุปสงค์ภายในประเทศฟื้นตัวแต่ยังไม่สร้างแรงกดดันด้านราคา อีกทั้งการเลื่อนการปรับขึ้นอัตราภาษี

มูลค่าเพิ่มออกไปทำให้ประมาณว่าอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานจะอยู่ที่ระดับ 0.5 – 1 % ต่อปี ในปี 2545 และเพิ่มขึ้นเป็น 1 – 2 % ต่อปีในปี 2546 ทั้งนี้เมื่อเทียบกับแนวโน้มอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ย ของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยนับว่าไม่ต่ำเกินไปและไม่เป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการส่งออกของไทย ขณะเดียวกันก็เอื้อต่อการใช้นโยบายการเงินที่ผ่อนคลายโดยไม่สร้างแรงกดดันด้านเงิน จากตารางภาวะเศรษฐกิจและการเงินเดือนมีนาคม 2545 ธปท. ประมาณเศรษฐกิจเพิ่ม คาดว่าปี 45 จะโต 2.5 – 3.5 % จากเดิมที่คาดว่าจะขยายตัว 2 – 3 % เป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกขยายตัวเพิ่มขึ้น ด้านภาวะเศรษฐกิจในประเทศเดือนมีนาคม เห็นสัญญาณฟื้นชัดเจน ภายหลังจากที่ทรงตัวมาในระยะ 5 เดือน ด้านอัตราการใช้กำลังการผลิตสูงสุดในรอบ 7 ปี

ตารางที่ 2 ภาวะเศรษฐกิจและการเงิน เดือนมีนาคม

ภาวะดุลการค้า / ส้านคอลลาร์	ภาวะเศรษฐกิจการเงินเดือนมีนาคม 2545					
	2544		2545			
	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	ไตรมาส 1
สินค้าออก	5,276	4,965	4,719	4,735	5,561	15,015
(% US \$)	(-12.3)	(-13.7)	(-6.4)	(-8.1)	(-4.6)	(-6.3)
สินค้าเข้า	5,095	4,372	4,895	4,256	5,167	14,313
(% US \$)	(-8.7)	(-18.1)	(-8.0)	(-13.7)	(-9.3)	(-10.2)
ดุลการค้า	181	593	-176	479	394	697
ดุลบัญชีเดินสะพัด	555	1,035	304	1,029	446	1,779
ดุลการชำระเงิน	658	248	917	97	-127	887
เงินสำรองทางการ (พันล้าน US \$)	33.3	88	33.8	34	33.6	33.9

ธนาคารแห่งประเทศไทย

1.1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

จากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ ของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำที่สุด ส่งผลต่อภาวะการเป็นหนี้สินของประชาชนมากขึ้น

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรายได้ และหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ภาค	เปรียบเทียบรายได้ และหนี้สินเฉลี่ย/ครัวเรือน/เดือน					
	รายได้เฉลี่ย		หนี้สินเฉลี่ย			
	2543	2544	อัตราเปลี่ยนแปลง	2543	2544	อัตราเปลี่ยนแปลง
กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด	25,242	24,365	-3.5	126,527	133,660	5.6
กลาง	13,012	12,882	1.6	69,579	62,555	-10.1
เหนือ	8,652	8,930	3.2	56,199	63,977	13.8
ตะวันออกเฉียงเหนือ	7,765	8,281	5.6	52,494	47,549	-9.4
ใต้	13,185	10,814	-2.4	54,136	54,250	0.2

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากตาราง 3 พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรและรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2 - 4 (สารสถิติ, 2544 : 3-4)

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือน ในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงประมาณร้อยละ 9 - 10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ และครัวเรือนในภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

ซึ่งสามารถจำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมได้ดังนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สิน ปี 2544 กับปี 2543 จำแนกตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคม

สถานะทางเศรษฐกิจสังคม	เปรียบเทียบรายได้ และหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือน/เดือน								
	รายได้เฉลี่ย		ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย				หนี้สินเฉลี่ย		
	2543	2544	อัตราเปลี่ยนแปลง	2543	2544	อัตราเปลี่ยนแปลง	2543	2544	อัตราเปลี่ยนแปลง
ผู้ทำการเกษตร									
เป็นเจ้าของที่ดิน	7,014	7,072	0.8	6,185	6,331	2.4	40,124	46,338	15.5
เช่าที่ดิน	7,678	7,122	-7.2	6,417	6,777	5.6	54,795	47,286	-13.7
ผู้ค้าในธุรกิจตนเอง	17,093	15,952	-6.7	12,821	13,021	1.6	145,135	116,906	-19.4
ลูกจ้าง									
ปฏิบัติงานวิชาชีพ/นักบริหาร	31,366	32,708	4.3	22,751	23,167	2	199,363	204,680	2.7
กระบวนการผลิต	10,500	10,361	-1.3	8,907	8,961	0.6	27,332	26,824	-1.9
เสมียน พนักงานขาย	14,678	13,713	-6.5	12,349	11,449	-7.3	58,086	62,620	7.8
ครัวเรือนทั้งหมด	12,150	12,185	0.3	9,848	10,025	1.8	68,405	68,279	-0.2

หากวิเคราะห์ จากตารางที่ 4 ความพอเพียงของรายได้ที่ครัวเรือนนำมาใช้จ่ายพบว่า ครัวเรือนเกือบทุกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า ค่าใช้จ่าย ยกเว้น ครัวเรือนคนงานเกษตรเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้นที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ทั้งในปี 2543 และ ปี 2544 สำหรับรายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ครัวเรือนมีรายได้เหลือจากการใช้ในปี 2544 น้อยกว่าปี 2543 ซึ่งมีผลทำให้เงินส่วนที่นำไปเก็บออมหรือชำระหนี้มีน้อยลงไปด้วย

จากการวิเคราะห์พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วประชากรมีหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะ ครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มขึ้นมากกว่าอื่น คือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 26.4 ครัวเรือนคนงานทั่วไป และครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดินมีหนี้สินเพิ่มขึ้นระหว่างร้อยละ 13 - 16 ส่วนครัวเรือนเสมียนพนักงาน พนักงานขายและให้บริการ และครัวเรือนผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจมีหนี้สินเพิ่มประมาณร้อยละ 8 - 11 ยกเว้น ครัวเรือนเพียง 3 กลุ่ม เท่านั้น ที่มีหนี้สินลดลง คือ ครัวเรือนลูกจ้างปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร ที่เช่าที่ดินและครัวเรือนผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตร มีหนี้สินลดลงประมาณร้อยละ 1.9 - 13.7 และ 19.4 ตามลำดับ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

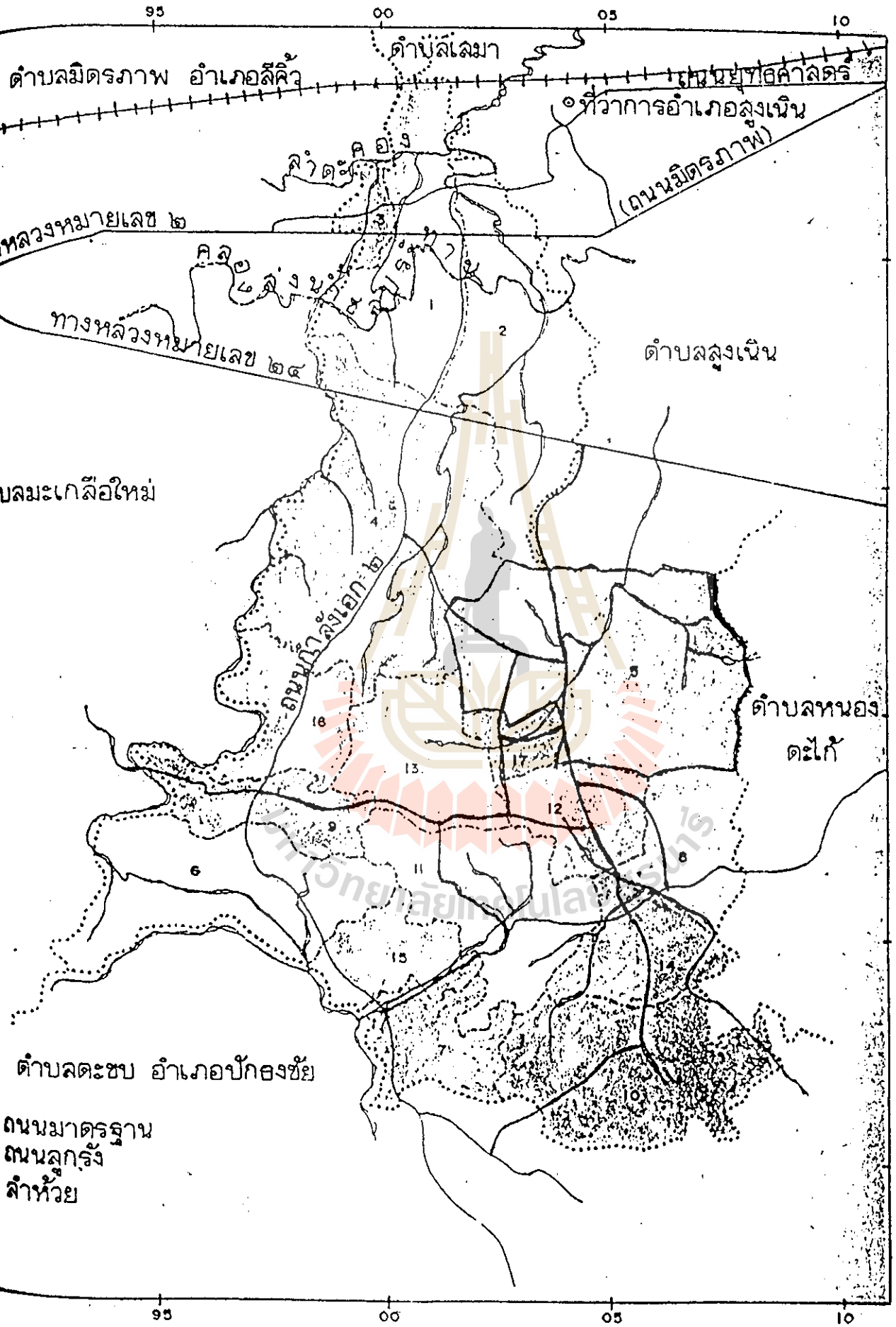
1) ประวัติหมู่บ้าน

ประวัติบ้านหนองม่วง ต.มะเกลือเก่า อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา เดิมบ้านหนองม่วงเต็มไปด้วยป่าดงดิบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีต้นมะม่วงเป็นจำนวนมาก มีสัตว์ป่า ของป่าอยู่มากมาย จากนั้นเริ่มมี 2 ตระกูลเข้ามาบุกเบิก คือตระกูลบัลลังค์ และ ตระกูลธรรมวิชัย มีเพียง 2 หลังคาเรือนต้องต่อสู้กับโรคไข้ป่า และฝีป่า แต่ด้วยนายหลอด ธรรมวิชัย มีอาคมแกร่งกล้าสามารถผูก "เสี้ยว" กับผีได้ จึงทำให้ตระกูลอื่นๆ ตามมาตั้งถิ่นฐาน เช่น ตระกูลพรหมพันธุ์ใจ และลูกหลาน ญาติ พี่น้อง ได้อพยพจากบ้านมะเกลือเก่า ตำบลมะเกลือเก่า จากบ้านกุดม่วง และบ้านด่านขุนทด มาอาศัยเป็นเพื่อนบ้าน และจับจองที่ทำกิน จนกระทั่งขยายครอบครัวเพิ่มและเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านในปี พ.ศ.2504 เป็นเวลา 41 ปีมาแล้ว (ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน)

สภาพปัจจุบันมีประชากร 225 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,035 คน เป็นชายจำนวน 502 คน และหญิง จำนวน 533 คน หมู่บ้านหนองม่วงมีพื้นที่มากเป็นอันดับ 1 ของตำบลมะเกลือเก่า ปัจจุบันหมู่บ้านหนองม่วงได้ขยายเป็นหลายคุ้ม จนได้ แยกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง คือ บ้านโสกงานพัฒนา มีจำนวน 42 ครัวเรือน

2) ที่ตั้ง

ตำบลสีคิ้ว

ตำบลโนนสูง

ตำบลโนนสูงเนิน

ทางหลวงหมายเลข ๒

ทางหลวงหมายเลข ๒๔

ตำบลสูงเนิน

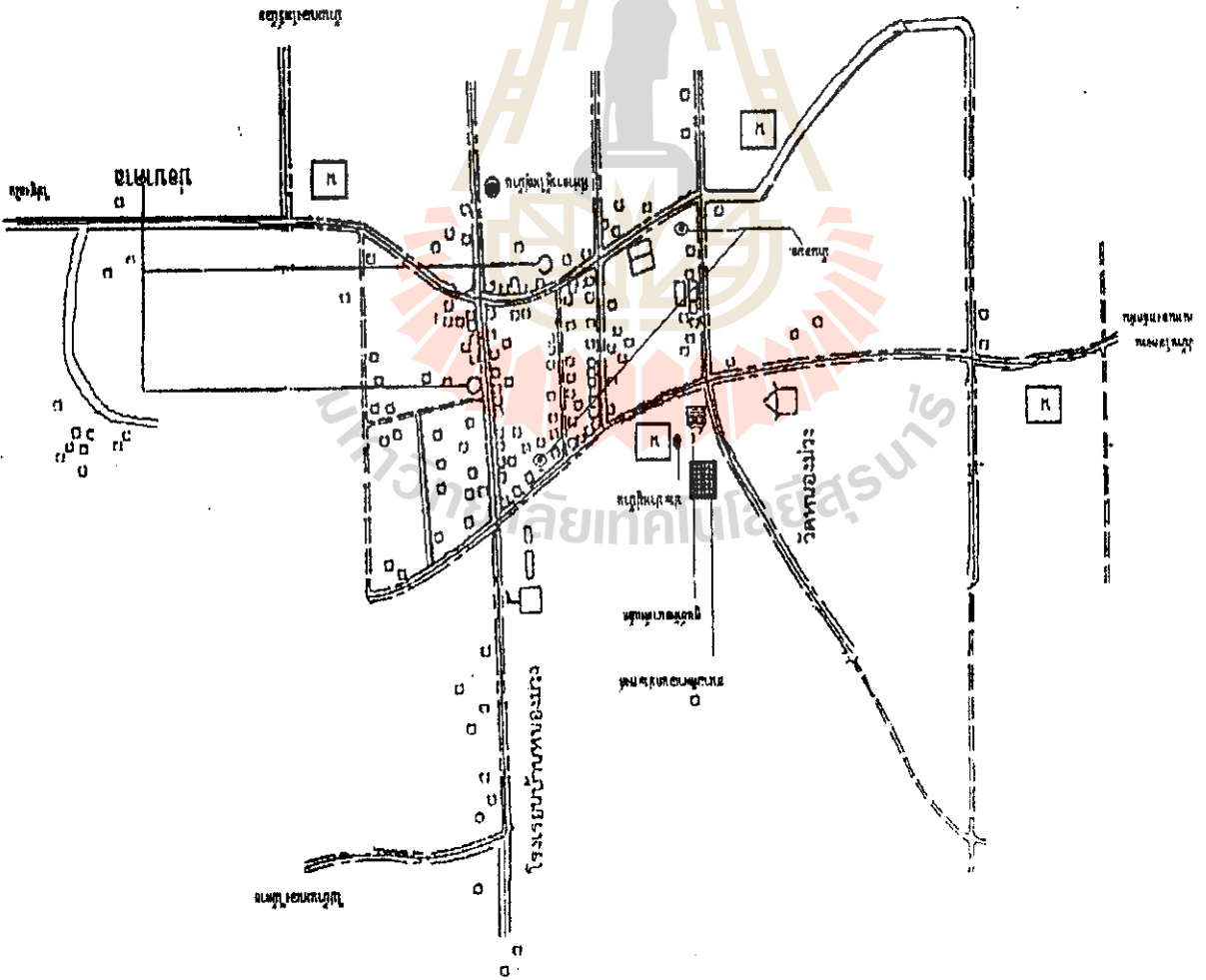
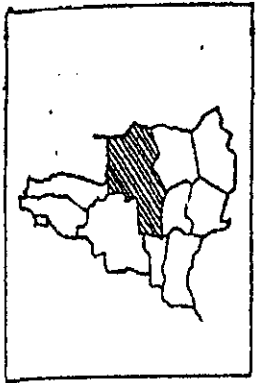
บึงมะเกลือใหม่

ถนนกิ่งเอก ๒

ตำบลหนองตะเภา

ตำบลตะขบ อำเภอบัวชุม

ถนนมาตรฐาน
ถนนลูกรัง
ลำห้วย

สัญลักษณ์

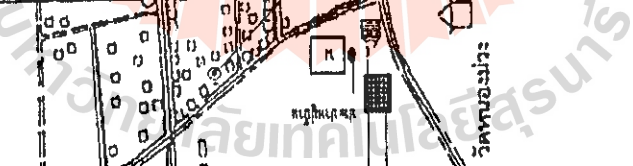
- ถนน
- ทางดิน
- คันนา
- หนอง
- บ่อน้ำ
- บ้าน
- ศาลา
- สถานีอนามัย
- โรงเรียน
- วัด
- จุดน้ำดื่ม
- บ้าน

บ้านป่าไร่
 5 หมู่บ้าน
 บ้านป่าไร่
 บ้านป่าไร่

โครงการ

การสำรวจพื้นที่
 การจัดทำแผนที่

วันที่
 เดือน

หมู่บ้านหนองม่วงตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน ตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของอำเภอสูงเนิน โดยอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 14 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 16,713 ไร่

3) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านหนองไม้ตายและบ้านหินตั้ง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านสวนป่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านหนองหลักพันสโมสร และ บ้านโสกงานพัฒนา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านโนนสมบูรณ์

4) พื้นที่

หมู่บ้านหนองม่วงมีพื้นที่มากที่สุดในตำบลมะเกลือเก่า มีพื้นที่ทั้งหมด 16,713 ไร่ เป็นที่นา 3,875 ไร่ ที่ไร่ 11,150 ไร่ มีที่สวน 1,188 ไร่

5) สภาพภูมิประเทศ

เป็นที่ราบสูง ลุ่มดอน เป็นที่ราบลูกฟูก ลอนราบ ประกอบด้วยเนินเขา และ ท่งนา และลำห้วยที่ไหลมาจากภูเขา หมู่บ้านหนองม่วงอยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเล 230 เมตร

6) สภาพที่ดิน

ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว และ ดินทราย มี ภูมิอากาศร้อนแห้งแล้งมากในช่วงฤดูร้อน และ ตอนฤดูหนาว จะมีอากาศหนาวมาก เมื่อใดฝนตกทั้งช่วง จะมีน้ำน้อย หนองม่วงต้องต่อสู้กับภาวะภัยแล้งกันดารน้ำ อุปโภค บริโภค ซึ่งชุมชนต้องอดทน และ ใช้น้ำอย่างประหยัด

7) ทรัพยากร

พื้นที่ของหนองม่วง เป็นป่าเกือบทั้งหมด ยังคงมีสัตว์ป่า บางประเภทหลงเหลืออยู่บ้าง เช่น ไก่ป่า กระต่ายป่า ผึ้งป่า และมีขงป่า จำพวก เห็ดป่าชนิดต่างๆ อยู่บ้าง แต่ก่อนหมู่บ้านหนองม่วงมีป่าดงดิบจำนวนมาก และมีไม้ยืนต้นจำพวก ต้นมะม่วงจำนวนมากและมีหนองน้ำใหญ่จึงได้ตั้งชื่อว่าหมู่บ้านหนองม่วง

8) แหล่งน้ำ

มีจำนวน 5 แห่ง เป็นสระน้ำ 4 แห่ง ลำห้วย 1 แห่ง แต่สระน้ำมีน้ำ ไม่เพียงพอตลอดปี ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน ซึ่งฝนจะทิ้งช่วงระหว่างช่วงต่อฤดูหนาว กับฤดูร้อน จะประสบปัญหาขาดแคลน น้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนั้น หนองม่วงมีแหล่งน้ำใต้ดิน อีก 3 แห่ง

9) ระบบสาธารณูปโภค

เดิมถนนเป็นสภาพทางเกวียน เริ่มเป็นลูกรัง เมื่อปีพ.ศ. 2538 นอก นั้นเป็นถนนคอนกรีตตาม เส้นหลัก ยังไม่มีถนนลาดยาง สำหรับไฟฟ้าเริ่มเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2536 และ

มีประปา น้ำดิบ เมื่อปี 2542 แต่ยังไม่ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน เพราะเป็นบ้านคุ่มที่อยู่ไกล เช่น คุ่มหนองปิง

10) ระบบสังคมและวัฒนธรรม

ด้านสังคม หมู่บ้านหนองม่วง มีสภาพ เป็นสังคมชนบท มีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน เป็นลักษณะ ครอบครัวขยาย มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาวุโส กับผู้เยาว์อย่างแนบแน่น ผู้อาวุโสที่ ชาวบ้านหนองม่วงให้การเคารพ รัก คือ คุณปู่ คงธรรมวิชัย คุณย่าแก้ว พรหมพันธ์ใจ คุณปู่ ไสว สง่า จันทรวงศ์ ดังเห็นได้จาก มีลูกหลานจำนวนมากมาทำให้ผู้อาวุโสดังกล่าวผูกแขน รับขวัญเพื่อเป็นสิริมงคลในโอกาสต่างๆมากมาย

อย่างไรก็ตาม มีการแบ่งฝ่ายกันในเรื่องของการเมืองบ้างประมาณร้อยละ 30 นอกจากนี้ ยังคงมีกลุ่มร่วมมือแลกเปลี่ยนแรงงานกัน เช่น การเกี่ยวข้าว หรือ การเก็บผลผลิตการเกษตรอื่นๆ

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในกระแสโลก ของสังคม ก็ยังคงมีความเชื่อ ค่านิยมแบบเก่า ของผู้อาวุโสอยู่ เช่น การรำผีฟ้า และการไหว้ตาปู่ซึ่งทำ ทุกปี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น การทำบุญเทศน์มหาชาติ งานจัดผ้าป่าสามัคคี กฐินประจำปี และ การแห่นางแมว ในช่วงฤดูแล้ง เป็นต้น ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะแบ่งเป็นคุ่ม ซึ่งหมู่บ้านหนองม่วงมีด้วยกัน 8 คุ่ม อยู่ระยะใกล้ๆ กัน นอกจากนั้นจะมีกระจัดกระจาย ตั้งบ้านเรือนอยู่ใน พื้นที่การ ทำเกษตร

ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีศูนย์รวมอยู่ที่วัดหนองม่วงจะมีผู้คน เข้าวัดกันมากในช่วงงานบุญสำคัญเป็นส่วนใหญ่ สำหรับวัดหนองม่วงเป็นวัดที่มีความสงบมาก ซึ่งมีหอระฆัง และกุฏิกรรมฐานที่สวยงามมากแห่งหนึ่ง

11) ผู้นำ และการปกครอง

ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อ นาย ชัยวุฒิ ธรรมวิชัย การศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมา 10 ปี ผู้ช่วยบ้าน ชื่อ นางหนูคล้าย วงศา การศึกษา ม.3 และนายณรงค์ บัลลังต์ จบ ม.3

คณะกรรมการหมู่บ้านมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1). นายสมคิด	มิกขุนทด	ฝ่ายกิจการคลัง
2) นายเอกชัย	พรหมพันธ์ใจ	ฝ่ายกิจการพัฒนาหมู่บ้านและ ส่งเสริมอาชีพ
3) นายสมคิด	ธรรมวิชัย	ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม
4) นางจำลองลักษณ์	รักษาวดี	ฝ่ายกิจการสตรี
5) นายจอง	จกรวมกลาง	ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม

6) นายบุญรอด	เทิงสูงเนิน	ฝ่ายกิจการสาธารณสุข
7) นายนวม	เมินขุนทด	ฝ่ายกิจการเยาวชน
8) นายโม	เมินขุนทด	ฝ่ายกิจการปกครอง
9) นายสมควร	สง่าจันทร์วงศ์	ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) นายเอกชัย พรหมพันธ์ใจ (ตำแหน่ง ประธานสภา)
- 2) นายชัยทอง สง่าจันทร์วงศ์

12.เศรษฐกิจ

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ เพราะบ้านหนองม่วงมีพื้นที่จำนวนมาก ถึง 16,713 ไร่ เป็นที่นา 3,875 ไร่ เป็นที่สวน 1,188 ไร่ ซึ่งไร่ที่ปลูกเป็นไร่ อ้อย ไร่ มันสำปะหลัง และไร่ข้าวโพด และสวน มีสวนมะม่วงเป็นส่วนใหญ่ สามารถ เก็บผลผลิตได้มาก และมีรายได้ดี ส่วนผลผลิตอื่นๆ ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำ นอกจากนั้น ยังมีอาชีพเสริมอีกหลายอย่าง อาทิ ทอผ้า ทอเสื่ออก ค้าขายอาหาร ขนม และงานบริการเช่น นวดแผนโบราณ งานแสดงดนตรี

แต่เนื่องจากชาวเกษตรกร ส่วนใหญ่ มีหนี้สินกับสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธ.ก.ส.กองทุนหมู่บ้าน/เงิน กข.คจ.และหนี้จากนายทุนอื่นๆ ซึ่งคิดดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ส่งผลให้เศรษฐกิจของบ้านหนองม่วงไม่ค่อยดีเท่าที่ควร

13. การศึกษา

หนองม่วงมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง มีครู จำนวน 9 คน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 158 คน นักเรียนชาย 74 คน นักเรียน หญิง 84 คน มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง มีนักเรียน 30 คนนอกจากนั้นมีสมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้าน จำนวน 210 คน สำหรับการศึกษานอกระบบมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง มีนักศึกษาจำนวน 89 คน

ระบบการจัดการศึกษา ยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร จากการสังเกต ตัวบุคลากร ระบบการจัดการสอนรวม ทั้งสถานที่ห้องเรียนยังไม่พอเพียง และ สมาชิกของชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าไรนัก

14. สุขภาพอนามัย

สภาพทั่วไปสมาชิกจำนวนบางส่วนยังขาดความรู้เรื่องการ ดูแลสุขภาพ อนามัย เช่นเรื่องการรับประทานอาหาร สุก ดิบ หรือ กรณีให้อาหารแก่เด็กแรกเกิดยังไม่เหมาะสม นอกจากนั้น

บ้านหนองม่วงยังไม่มีสถานีอนามัย มีแค่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานไว้บริการ แต่มียาบริการไม่พอ
เพียง

15. ด้านความเข้มแข็งของชุมชน

บ้านหนองม่วง จากการสังเกต สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลบริบท วิเคราะห์ทุนทาง
สังคม ชุมชนบ้านหนองม่วงมีลักษณะแบ่งเป็นกลุ่มก้อนทางการเมืองเป็น 2 ฝ่าย แต่ไม่ได้มี
การขัดแย้งกันรุนแรง เป็นเพียงความเข้าใจไม่ตรงกัน เพราะมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติอยู่
บ้าง จึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ ลดความรุนแรงลงในตัว ระบบการศึกษา การเรียนรู้ และความรู้พื้น
ฐานยังไม่มาตรฐานเพียงพอ รวมทั้งสมาชิกชุมชนไม่เห็นความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ คนรุ่นเก่า
ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีโอกาสในการเรียนน้อย คือ จบ ป.4-ป.6 นอกจากนั้นก็จะมีผู้ที่ไปหาความ
รู้โดยศึกษากับการศึกษานอกโรงเรียน ที่ศูนย์การเรียนชุมชนของหมู่บ้าน สำหรับเด็กเยาวชนรุ่น
ใหม่เมื่อจบ ม.3 หรือ ม.6 มีส่วนน้อยที่จะศึกษา

แต่อย่างไรก็ตามระบบสังคมวัฒนธรรม ที่คดียังมีอยู่ เช่น การเคารพผู้อาวุโสและการอนุรักษ์
ประเพณีสำคัญต่าง ๆ ของไทย ช่วยเหลือเกื้อกูลกันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มชุมชน และมีความรับ
ผิดชอบต่อส่วนรวมดีพอสมควร

เมื่อมีเม็ดเงิน 1 ล้านบาท เข้ามาในชุมชน จึงต้องใช้เวลาในการเตรียมความพร้อมในการ
ทำความเข้าใจของสมาชิกในชุมชน การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม จัดเวทีประชาคมต่าง ๆ
โดยกระบวนการดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลา ในการส่งเสริมงานกองทุน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงโดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วย (ระบบ A) ระบบการบริหารจัดการและนำเสนอส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาล ในโครงการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติจาก
การสังเกต สัมภาษณ์ จากการประชุมและการเปิดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ในช่วงแรกคนในชุมชน
ยังไม่ให้ความสำคัญของการประชุมต่าง ๆ สำหรับบ้านหนองม่วง มีการเรียกประชุมถึง 3 ครั้ง
จึงจะครบองค์ประชุม เพราะยังขาดความเข้าใจในเรื่องงานกองทุนรวมทั้งเพราะ ในครั้งแรกผู้ใหญ่
บ้านและผู้แทนหมู่บ้าน ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตามการทำประชาคมในครั้งที่ 3 มีประชาชนเข้าร่วมประชุมพอสมควร และ

สามารถทำความเข้าใจงานกองทุนได้ในระดับหนึ่ง และสามารถดำเนินการขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนในวันที่ 6 สิงหาคม 2544 เนื่องจากชาวบ้านยังไม่มี ความเข้าใจหรือ รับผิดชอบทั่วถึงจึงมีผู้เข้าสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 112 คน คิด เป็นร้อยละ 24.3 ของจำนวนประชากรทั้งหมดที่มีอยู่อายุ 20 ปี ขึ้นไปของหมู่บ้าน

- 2) สำหรับเงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรโอน ที่ธนาคารออมสินสาขา สูงเนิน เลขที่บัญชีเงินฝากกองทุน คือ 06 - 4306 - 20 - 047922 - 0 ซึ่งได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 เงิน 1 ล้านบาทได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ 4 เดือนแรก เป็นเงิน 980,000 บาท
- 3) กระบวนการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การทำประชามครั้งแรกไม่สำเร็จเพราะ สมาชิกไม่ครบองค์ประชุม ต้อง ดำเนินการเรียก ประชุมถึง 3 ครั้งด้วยกันจึงสามารถคัดเลือกคณะกรรมการได้ 9 คน โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีเลือกคณะกรรมการกองทุนโดยยึดหลักระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหมวด 5 ข้อ 7 โดยมีรายชื่อคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านดังนี้

1. นายสมปราชญ์ คินขุนทด ประธานกองทุนหมู่บ้าน อาจารย์ร.ร.หนองม่วง
2. นายคง บิดสูงเนิน รองประธาน
3. นายชัยทอง ส่งจันทร์วงศ์ เลขานุการ สมาชิกอบต.
4. นายกุศล มิกขุนทด เหมัญญิก
5. นางสุพรรณ แซ่เฮง กรรมการ กลุ่มนวดแผนโบราณ
6. นายไพรวลัย ปิชัยภูมิ กรรมการ
7. นางนุช ความมั่น กรรมการ กลุ่มทอผ้า
8. นางวิวิทย์ อ่อนหงษ์ทอง กรรมการ
9. นางน้อย พรหมพันธ์ใจ กรรมการ

กองทุนหมู่บ้านหนองม่วงมีกระบวนการในการทำงานล่าช้าบ้าง ในตอนแรก ในการจัด ประชาม เนื่องจากที่ผ่านมา คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญต่อการประชุมและการมีส่วนร่วม ต่าง ๆ และมีการแบ่งกลุ่มทางการเมืองบ้างเล็กน้อย

ถ้าพิจารณาในเรื่องบุคลากร ในส่วนของคณะกรรมการกองทุน จะเห็นว่า บ้านหนองม่วง ข้าราชการครูเป็นประธานกองทุน และคณะกรรมการกองทุนทุกคนมีความตั้งใจที่จะจัดการบริหาร งานกองทุน แต่เนื่องด้วยขาดการศึกษาที่ดีพอ บางครั้งจึงทำให้ มีปัญหาในการจัดการ ต่าง ๆ เช่น

การทำข้อมูล การทำบัญชี การวางแผนการทำงานและการดำเนินการประชุม ภาระกิจส่วนใหญ่จึงตกอยู่ที่ประธานกองทุน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง พบว่า มีกระบวนการล่าช้า 10% เช่นกรณีของ นายบรรหาญ อันกระโทก บ้านเลขที่ 40 เนื่องจากความไม่เข้าใจเรื่องการดำเนินการประชุม และการนำมติในที่ประชุมไปปฏิบัติ ภายในระยะเวลาที่กำหนดสำหรับการพิจารณาบุคคลของคณะกรรมการ ยังคงมีระบบของพวกฟ้องและเครือข่าย ประเมิน 45%

อย่างไรก็ตามคณะกรรมการได้มองเห็นความสำคัญ ในการกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงมีระบบของการคัดเลือกที่ง่ายไม่ซับซ้อนและมีการแนะนำสมาชิกในการเขียนโครงการหรือคำร้องขอกู้ และทำการปล่อยกู้เงินอย่างรวดเร็ว 90% ในช่วง 4 เดือนแรก กระจายแก่สมาชิกกองทุนและจากการแนะนำส่งเสริมเรื่องนี้ ทางประธานและคณะกรรมการบังคับไม่เห็นด้วยและเสนอว่าการรับสมาชิกทีหลัง จะทำให้ยุ่งยาก และเกิดความไม่เท่าเทียมในการจัดสรร แบ่งปันกำไรหุ้นจากการประเมินพบว่า คณะกรรมการยังไม่เข้าใจถึงระเบียบกองทุน และการบริหารจัดการการเงินหุ้นการปันผลกำไร

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า ในช่วง 4 เดือนแรกยังไม่สามารถแบ่งหน้าที่การทำงานคณะกรรมการได้ดีเท่าที่ควร เช่น การจัดเก็บเอกสารการเงิน หลักฐานต่าง ๆ การทำบัญชี ระหว่าง เลขาและเหรัญญิกไม่ชัดเจน ทำให้การเก็บข้อมูลการเงินของบัญชีช่วงแรกใช้เวลาพอสมควร นอกจากนั้นไม่มีการตีประกาศฐานะทางการเงินของกองทุนแก่สมาชิก ในช่วง 5 เดือนแรก อย่างไรก็ตามจากการส่งเสริม ซึ่งกองทุนหนองม่วง มีข้าราชการครูเป็นประธานกองทุน จึงสามารถจัดระบบบัญชีได้ดีในช่วงต่อมา

3. จากการศึกษากระบวนการ แล้วพบจุดด้อย บัญชีได้เข้าไปแนะนำ ส่งเสริมในเรื่องความเข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน ให้ข้อมูลเรื่องระเบียบงานกองทุนให้คณะทำงานมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน เท่าที่คณะทำงานกองทุนยอมรับได้ ซึ่งกระบวนการส่งเสริมดังกล่าวสามารถทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากศักยภาพด้านวิสัยทัศน์ ทัศนธรรม และการศึกษาของคณะกรรมการกองทุน

2.1.3 ผลการประเมินผลของหน่วยระบบ A

1. มีจำนวนผู้ได้กู้จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 79.4 ของสมาชิกกองทุนทั้งหมด สามารถสรุปลงบัญชีดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แจกแจงความถี่ข้อมูลยอดเงินให้กู้

ยอดเงินให้กู้ / บาท	จำนวนคนได้กู้	คิดเป็นร้อยละ
50,000	1	1.1
20,000	54	60.7
15,000	3	3.3
10,000	14	15.7
5,000	5	5.6
3,000	8	8.99
2,000	4	4.50

2. นอกจากนั้นในการสมัครสมาชิกกองทุนมีการคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้าจำนวนรายละ 30 บาท และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น หุ้นละ 10 บาท สำหรับการฝากเงินสัจจะ สมาชิกต้องส่งเงินฝากสัจจะทุกเดือน ๆ ละ 20 บาท โดยได้รับอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี สรุปกองทุนสะสมคงเหลือ 30,978.73 บาท

3. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สามารถทำให้ประชากรในหมู่บ้านมีการสร้างรายได้ จากเงินกองทุนในการพัฒนาอาชีพในด้านต่าง และช่วยบรรเทาความจำเป็นเร่งด่วนได้ในระดับหนึ่ง เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับหมู่บ้านได้ ดังนี้

- 3.1) เป็นการพัฒนาอาชีพ (การเกษตร)
- 3.2) สร้างงาน (การค้าขาย, งานบริการ)
- 3.3) ลดรายจ่าย ใช้จ่ายการผลิต ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- 3.4) การกู้ยืมเงินบรรเทาความจำเป็นเร่งด่วน

ตาราง ที่ 6 แสดงรายละเอียดของการประกอบอาชีพของผู้กู้

การประกอบอาชีพ	จำนวน / คน	คิดเป็นร้อยละ
1. พัฒนาอาชีพ		
1.1 การผลิตการเกษตร	49	55.1
1.2 ค้าขาย	4	4.5
1.3 การบริการ	2	2.2
2. ลดรายจ่าย		
2.1 หาปัจจัยการผลิต(เกษตร)	19	21.3
3. การกู้ยืมเงิน	15	16.9
รวม	89	100

จากจำนวนผู้ได้กู้เงินทั้งหมด 89 คนคิดเป็น 83 ครัวเรือน วิเคราะห์ได้ว่าการกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองม่วงคิดเป็นร้อยละ 37 ของจำนวนครัวเรือน ทั้งหมดของหมู่บ้าน (มีทั้งหมด 225 ครัวเรือน)

4. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า จากการเปิดรับสมัครสมาชิก เพียง 3 เดือนแรก ซึ่งมีสมาชิก 112 คน ทำให้ส่วนอื่นที่สมัครไม่ทันและไม่ได้รับสิทธิกู้เงิน มีทัศนคติแง่ลบกับคณะกรรมการ ชุมชนนี้

2.2 ผลการประเมินระบบ B (หน่วยการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย)

2.2.1 ผลการประเมินบริบท

1. ประสพการณ์ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ พบว่า ร้อยละ 76.4 ดำเนินกิจการเกษตร ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเกษตรเป็นอย่างดีมีประสบการณ์มานานกว่า 5 – 20 ปี ในแต่ละราย ในการดำเนินงานกิจการของผู้กู้ด้านค้าขาย และงานบริการ ได้แก่เปิดร้านขายของชำ ,ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ผู้กู้มีประสบการณ์ 2 – 6 ปี

- เรื่องเทคนิคของผู้กู้ ด้านการเกษตรยังคงใช้วิธีการดั้งเดิมจากประสบการณ์ในอดีต นอกจากนี้มีการไปอบรม ศึกษางานช่าง ของงานบริการ ได้แก่ ช่างซ่อมมอเตอร์ไซด์ จำนวน 2 ราย

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

จำนวนเงินที่ได้รับจากการกู้ยืมกองทุน ในช่วง 4 เดือนแรก ปล่อยกู้เป็นจำนวน 980,000 บาท ในเดือนกุมภาพันธ์ แก่ผู้กู้จำนวน 61 คน และมีการชำระคืนในเดือนพฤษภาคม เป็นเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย เป็นเงิน 589,360 บาท และมียอดของเงินออมทรัพย์ 32,548 บาท อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการได้มีอนุมัติเงินกู้แก่สมาชิก ในเดือนต่อไปจนครบเวลา 1 ปี ของการทำงานของคณะกรรมการ มีเงินกองทุนเหลือ 7,000 บาท และเงินออมทรัพย์ 30978.73 บาท

จุดเด่น คือ สมาชิกกองทุนมีความสามารถชำระเงินคืนกองทุนในระยะ 7 เดือน จำนวน 568,000 บาท คิดเป็น 58% ของจำนวนที่กู้จากกองทุน

อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของการบริหารเงินของกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง คือ การบริหารในประเด็นที่ผู้ชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ย สามารถกู้ต่อได้เลย โดยกำหนดการชำระคืน 1 ปี ผู้ทำการวิจัยประเมินว่าเป็นวิสัยทัศน์ที่ไม่กว้าง เป็นการปิดโอกาสแก่บุคคลอื่น และเมื่อครบกำหนด 1 ปี เงินกองทุนจะเหลือน้อย ประมาณ 7 พันบาท และไม่สามารถปล่อยให้กับสมาชิกใหม่ของกองทุน ทำให้เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- จากส่วนใหญ่ของผู้กู้ใช้เงินไปทำการเกษตร จากการเก็บข้อมูลพบว่าหมู่บ้านหนองม่วงมีสถานะแล้งที่สุดในรอบปี ซึ่งมีผลต่อการทำเกษตรอย่างแน่นอน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้กู้ไปทำไร่ หรือ ทำนา พบว่ามีผลขาดทุนทั้งสิ้น 90 %
- จากปัญหาการเป็นหนี้ในระบบ และแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินต่าง เช่น ธกส. สหกรณ์เพื่อการเกษตร พบว่ามีการนำเงินไปใช้ชำระหนี้ประมาณ 17% ของเงินที่กู้

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วย B พบว่า

จากโครงการกองทุนหมู่บ้านสามารถเกิดการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ 37% สามารถเพิ่มรายได้ต่อครัวเรือน 85 ครัวเรือน จากทั้งหมด 225 ครัวเรือน เกิดการสร้างอาชีพใหม่ขึ้น ร้อยละ 6.7 คือเกิดร้านค้ารายย่อยเพิ่มขึ้น ร้านขายกล้วยเดี่ยวและร้านรับซ่อมมอเตอร์ไซด์

อย่างไรก็ตามได้มีการส่งเสริม และนำกลุ่มทอผ้าซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ของตำบลมะเกลือเก่า ในเรื่องการเขียนแผนธุรกิจ เกิดการเรียนรู้ธุรกิจร่วมกัน เกิดองค์ความรู้ ด้านการตลาด และปัจจัยช่วยส่งเสริมกระบวนการผลิต เพื่อพัฒนาธุรกิจของชุมชนให้ดีขึ้นต่อไป

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีธุรกิจของผู้รู้

การทำธุรกิจของผู้รู้บ้านหนองม่วงยังคงประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นมีการเลี้ยงสัตว์ได้แก่ โค กระบือ และงานค้าขายและบริการซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพทำไร่ ได้แก่ การปลูกข้าวโพด อ้อย ในปี 2545 หมู่บ้านหนองม่วง ประสบกับภาวะแล้งแห้งส่งผลปัจจัยนำเข้า ด้านแหล่งน้ำ มีปริมาณน้ำฝนขาดช่วงเป็นระยะเวลานาน ส่งผลการดำเนินธุรกิจของผู้ดูแลด้านเกษตร ขาดทุน

3.2 อาชีพเลี้ยง โค และกระบือ ผู้รู้นำเงินกู้ไป ซื้อลูกกระบือ และลูกโค เพื่อเพิ่มผลผลิต กระบวนการด้านอื่น นำไปปรับปรุงโรงเรียนให้ถูกลักษณะมากขึ้น

3.3 อาชีพด้านค้าขาย ผู้รู้ได้นำเงินไปลงทุน ซื้อสินค้า อุปโภค-บริโภค ตุนไว้ เพื่อไม่ให้ขาดตลาดในร้าน ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในหมู่บ้าน

3.4 อาชีพด้านการบริการ ผู้รู้ได้จัดสรรเงินส่วนหนึ่งไปอบรม ศึกษางานเพื่อพัฒนาการทำงาน นอกจากนั้นนำไปซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นอื่น ๆ (ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์)

3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3.1การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติทั้ง 5 ข้อพบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านหนองม่วง เริ่มจากการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน ที่เล็งเห็นความสำคัญของเงินกองทุนหมู่บ้าน1ล้านบาท ซึ่งสามารถให้ประโยชน์กับหมู่บ้านในอนาคตได้ จึงเกิดความร่วมมือของคนในชุมชน ในการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการหมุนเวียนของแหล่งเงินทุน โดยก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ คิดเป็นร้อยละ 37 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยภาพรวมแล้วการที่มีกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนเริ่มมีความเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบ และ ร่วมคิด ร่วมทำ กันมากขึ้น ตลอดจนทำให้เกิดความเห็นใจซึ่งกัน และกันในการแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยการพิจารณาอนุมัติเงินจากกรรมการกองทุนฯ เรื่องเงินบรรเทาเหตุฉุกเฉินของสมาชิกกองทุนที่เดือดร้อน หรือมีความจำเป็นเร่งด่วน

3.1.2 การมีระบบบริหารกองทุนสำหรับกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ จากที่คณะกรรมการกองทุนฯ ไม่ศึกษา และไม่ให้ความสนใจในเรื่องของระเบียบ ก็มีความพยายามที่จะศึกษาระเบียบมากขึ้น อันเนื่องมาจากคณะกรรมการได้ทราบบทบาทหน้าที่ และ

ความรับผิดชอบของตน จึงมีความพยายามที่จะจัดระบบแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในองค์กรของตน ทำให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการเงินทุน และเริ่มจัดองค์กรได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

3.1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ได้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะบริหารเงินกองทุนฯ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง มีการพัฒนาความคิดริเริ่มในการที่จะนำเงินไปใช้ประโยชน์ และแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างไร จากที่กองทุนหมู่บ้านหนองม่วงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน มีการคิดที่จะแบ่งปันผลประโยชน์จากดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นส่วนต่างๆ มีทั้งส่วนที่จะพัฒนาหมู่บ้านและส่วนที่จะเพิ่มเงินทุนในกองทุนเพื่อให้สมาชิกมากขึ้น ที่สำคัญสามารถทำให้คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกรู้จักการวางแผนการเงินของตน มีการเริ่มที่จะทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน และการลงทุนในกิจการงานของตน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในการรักษาระเบียบทางการเงินของตน

3.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคม จากที่เกิดกองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เพราะมีแหล่งเงินทุนที่จะช่วยเหลือทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านสังคมและสวัสดิการ ตลอดจนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในการใช้จ่ายหรือลงทุนในด้านต่างๆ ตามความจำเป็น แต่ก่อนที่ไม่มีกองทุนฯ คนในชุมชนต้องไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอก ซึ่งมีดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินซับซ้อนเพิ่มขึ้น จึงถือว่ากองทุนหมู่บ้านสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และพอที่จะเป็นหลักประกันทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนได้

3.1.5 การมีศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนหนองม่วงเดิม ส่วนมากจะมีความคิดแตกต่างกัน และเกิดความขัดแย้งขึ้นบ่อยครั้ง แต่ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านเปรียบเสมือนบทเรียนที่สำคัญ โดยมีเม็ดเงินเป็นเครื่องมือ ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการที่จะคิดร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ มีการยอมรับมติที่ประชุม หรือเสียงข้างมากซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตย นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนมีการช่วยเหลือพึ่งพากันในสังคมตามความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 ปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

3.2.1 ปัจจัยด้านบวก

- 1) มีการส่งเสริมจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอในการประชุมนำพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้านและช่วยประสานงานในการเรียกประชุมประชาคม

- 2) มีการจัดอบรม ให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการ และการทำบัญชีสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จากราชการส่วนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียน วิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา และจากอำเภอสูงเนิน
- 3) ประสบการณ์การเป็นข้าราชการครู ของประธานกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ในด้านการประสานงาน และการบริหารบุคลากรในคณะทำงาน
- 4) คณะกรรมการมีจิตสำนึก และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุน มีความพยายามที่จะศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่ได้รับมอบหมายหน้าที่

3.2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 1) ในช่วงแรก คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการประชุมประชาคม เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และการเข้าใจข้อมูลที่ไม่ชัดเจนของผู้นำ
- 2) มีความขัดแย้งทางการเมือง และความคิดเห็นไม่ตรงกันในระดับหนึ่ง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการสมัครสมาชิก ซึ่งมีเพียง 24.8 % ของผู้มีสิทธิสมัครสมาชิกได้เท่านั้น
- 3) ยังคงมีระบบเครือญาติ และพวกพ้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆของกองทุน เช่น กระบวนการรับสมัครสมาชิกกองทุน กระบวนการพิจารณาเงินกู้ และยอดเงินให้กู้
- 4) คณะกรรมการกองทุน มักจะไม่ทำงานหรือตัดสินใจเป็นคณะ แต่จะใช้การตัดสินใจเพียงประธาน เลขานุ และเหรัญญิก ทำให้คณะกรรมการคนอื่นไม่มีบทบาทในการคิด และไม่มีส่วนร่วมมากนัก
- 5) คณะกรรมการ ยังไม่เข้าใจเรื่องการบริหาร การจัดการเงินส่วนต่างๆ ที่สามารถจะทำให้เงินกองทุนเพิ่มพูนมีการหมุนเวียน หรือมีศักยภาพมากขึ้น เช่น เงินออมทรัพย์ เงินหุ้น เป็นต้น
- 6) คณะกรรมการไม่เรียกประชุมสมาชิกในแต่ละเดือน ทำให้สมาชิกไม่สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่ควรรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และไม่สามารถทราบข้อมูลภายในที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งจะมาจากข้อมูลสถานะภาพทางการเงินที่ติดประชาสัมพันธ์ ไม่เป็นปัจจุบัน
- 7) สมาชิกบางรายไม่ได้นำเงินไปใช้ ตามวัตถุประสงค์ในการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 10.1 ทำให้โอกาสได้รับเงินคืนค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีฝ่ายตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการลงทุน

- 8) ไม่มีการรับสมัครสมาชิกใหม่ ในแต่ละเดือนซึ่งตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ข้อที่ 7 วรรค 2 ระบุว่าสามารถยื่นความจำนงค์ หรือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนได้ เดือนละ 1 ครั้ง แต่คณะกรรมการไม่เปิดรับสมัครสมาชิก อย่างน้อยก็สามารถทำให้ เงินสัจจะออมทรัพย์ และเงินหุ้น เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านได้

3.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการประเมินแบบมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน และตำบล ทำให้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จากปัญหา แล้วช่วยกันหาทางแก้ไข ทั้งส่วนภายในและภายนอกท้องถิ่น ในกลุ่มอาชีพผู้กู้เงิน และกลุ่มอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้าน ตลอดจนการพัฒนาแผนธุรกิจของงาน หนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลอีกด้วย

3.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนเริ่มมีการแสดงทัศนคติ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง มีการเริ่มศึกษาระเบียบกองทุนฯ ที่เกี่ยวข้อง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ และยอมรับมติส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นมาเป็นลำดับ ตลอดจนทำให้มีความเอื้อเฟื้อ เห็นใจกันและกันมากขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1.1 เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงว่าบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ข้อ มากน้อยเพียงใด
- 1.2 เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเครือข่าย องค์การการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างภายในชุมชน ท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ตำบล และระดับประเทศ
- 1.3 เพื่อค้นหาปัจจัยทั้งด้านบวกและด้านลบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
- 1.4 เพื่อทราบศักยภาพ ความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจน การบริหาร จัดการกองทุน
- 1.5 เป็นการรวบรวมข้อมูลและประมวลความคิด ภาพรวมบริบทของหมู่บ้าน เพื่อเป็นอรรถประโยชน์ ต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ต่อ บุคคล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีดำเนินการ

- 2.1 ศึกษาทำความเข้าใจระเบียบ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานกองทุนหมู่บ้าน
- 2.2 ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ศึกษาสภาพบริบทโดยรวม รวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.3 วางแผนแบบการประเมิน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนด กำหนดเครื่องมือ และตัวชี้วัด ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 ปฏิบัติโดยใช้การประเมินแบบมีส่วนร่วมในชุมชน
- 2.5 ตรวจสอบข้อมูล ประมวล รวบรวมข้อมูลงานกองทุน แล้ววิเคราะห์ ประเมินโครงการ
- 2.6 นำเสนอในสารนิพนธ์

3. ผลการดำเนินงาน

จากการประเมินกองทุนหมู่บ้านพบว่า เมื่อมีเม็ดเงินหนึ่งล้านบาท เข้ามา ส่งผลให้คนในชุมชนมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน และเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่คนในชุมชน เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกันบางประการในปีแรก จึงเกิดการกระตุ้น เศรษฐกิจในหมู่บ้านได้ประมาณ ร้อยละ 45 ของคนในชุมชน แต่มีแนวโน้มที่จะดีขึ้น เพราะการจัดการบริหารงานกองทุนของคณะ

กรรมการดีขึ้นตามลำดับ จากการที่ได้เรียนรู้จากบทเรียนที่สำคัญ โดยมีเม็ดเงินเป็นเครื่องมือ ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมที่จะคิดร่วม แก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน และสามารถนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจได้อย่างไม่ยาก

อย่างไรก็ตามชุมชนได้มีการเรียนรู้ ในการที่จะบริหารเงินกองทุนฯ เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง แก้ปัญหาการกู้จากนายทุนนอกระบบ เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเสริมศักยภาพของคนในชุมชน เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านอาชีพต่างๆ ของหมู่บ้าน และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง บรรลุ 5 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านหนองม่วง เริ่มจากการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชนที่เล็งเห็นความสำคัญของเงินกองทุนหมู่บ้านล้านบาท จึงเกิดความร่วมมือของคนในชุมชน ในการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการหมุนเวียนของแหล่งเงินทุน โดยก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ คิดเป็นร้อยละ 37 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

โดยภาพรวมแล้วการที่มีกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนเริ่มมีความเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบ และ ร่วมคิด ร่วมทำ กันมากขึ้น ตลอดจนทำให้เกิดความเห็นใจซึ่งกัน และกันในการแก้ปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยการพิจารณาอนุมัติเงินจากกรรมการกองทุนฯ เรื่องเงินบรรเทาเหตุฉุกเฉินของสมาชิกกองทุนที่เดือดร้อน

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 การมีระบบบริหารกองทุนสำหรับกองทุนหมู่บ้านหนองม่วงมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ มีความพยายามที่จะศึกษาระเบียบและการจัดการมากขึ้น อันเนื่องมาจากคณะกรรมการได้ทราบบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของตน จึงมีความพยายามที่จะจัดระบบแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในองค์กรของตน ทำให้มีการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการเงินทุน และเริ่มจัดองค์กรได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 กองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ได้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะบริหารเงินกองทุนฯ ซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง มีการพัฒนาความคิดริเริ่มในการที่จะนำเงินไปใช้ประโยชน์ และแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างไร จากที่กองทุนหมู่บ้านหนองม่วงเกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชน ที่สำคัญสามารถทำให้คณะกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกผู้จัดการวางแผนการเงินของตน มีการเริ่มที่จะทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน และการลงทุนในกิจการงานของตน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในการรักษาระเบียบทางการเงินของตน

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคม จากการศึกษาที่กองทุนหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตมากขึ้น เพราะมีแหล่งเงินทุนที่จะช่วยเหลือทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านสังคมและสวัสดิการ ตลอดจนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ในการใช้จ่าย หรือลงทุนในด้านต่างๆ ตามความจำเป็น จึงถือว่ากองทุนหมู่บ้านสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน และพอที่จะเป็นหลักประกันทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนได้

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 5 การมีศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ชุมชนหนองม่วงเดิม ส่วนมากจะมีความคิดแตกต่างกัน และเกิดความขัดแย้งขึ้นบ่อยครั้ง แต่ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้านเปรียบเสมือนบทเรียนที่สำคัญ โดยมีเม็ดเงินเป็นเครื่องมือ ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการที่จะคิดแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนมีการช่วยเหลือพึ่งพากันในสังคมตามความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยด้านบวก และปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- 2.1.1 มีการส่งเสริมจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญของโครงการกองทุนหมู่บ้านและช่วยประสานงานในการเรียกประชุมประชาคม
- 2.1.2 มีการจัดอบรม ให้ความรู้เรื่องการบริหารจัดการ และการทำบัญชีสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จากราชการส่วนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน วิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมา และจากอำเภอสูงเนิน
- 2.1.3 ประสบการณ์การเป็นข้าราชการครู ของประธานกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ในด้านการประสานงาน และการบริหารบุคคลากรในคณะทำงาน
- 2.1.4 คณะกรรมการมีจิตสำนึก และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกองทุน มีความพยายามที่จะศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องที่ได้รับมอบหมายหน้าที่

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 2.2.1 ในช่วงแรก คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการประชุมประชาคม เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และการเข้าใจข้อมูลที่ไม่ชัดเจนของผู้นำ

- 2.2.2 มีความขัดแย้งทางการเมือง และความคิดเห็นไม่ตรงกันในระดับหนึ่ง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการสมัครสมาชิก ซึ่งมีเพียง 24.8 % ของผู้มีสิทธิสมัครสมาชิกได้เท่านั้น
- 2.2.3 ยังคงมีระบบเครือข่าย และพวกพ้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ ของกองทุน เช่น กระบวนการรับสมัครสมาชิกกองทุน กระบวนการพิจารณาเงินกู้ และยอดเงินให้กู้
- 2.2.4 คณะกรรมการกองทุน มักจะไม่ทำงานหรือตัดสินใจเป็นคณะ แต่จะใช้การตัดสินใจเพียงประธาน เลขานุ และเหรัญญิก ทำให้คณะกรรมการคนอื่นไม่มีบทบาทในการคิด และไม่มีส่วนร่วมมากนัก
- 2.2.5 คณะกรรมการ ยังไม่เข้าใจเรื่องการบริหาร การจัดการเงินส่วนต่างๆ ที่สามารถจะทำให้เงินกองทุนเพิ่มพูนมีการหมุนเวียน หรือมีศักยภาพมากขึ้น เช่น เงินออมทรัพย์ เงินหุ้น เป็นต้น
- 2.2.6 คณะกรรมการไม่เรียกประชุมสมาชิกในแต่ละเดือน ทำให้สมาชิกไม่สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ที่ควรรู้เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และไม่สามารถทราบข้อมูลภายในที่แท้จริงของกองทุนหมู่บ้าน ส่วนหนึ่งจะมาจากข้อมูลสถานะภาพทางการเงินที่ติดประชาสัมพันธ์ ไม่เป็นปัจจุบัน
- 2.2.7 สมาชิกบางรายไม่ได้นำเงินไปใช้ ตามวัตถุประสงค์ในการลงทุนคิดเป็นร้อยละ 10.1 ทำให้โอกาสได้รับเงินคืนค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีฝ่ายตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการลงทุน
- 2.2.8 ไม่มีการรับสมัครสมาชิกใหม่ ในแต่ละเดือนซึ่งตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองม่วง ข้อที่ 7 วรรค 2 ระบุว่าสามารถยื่นความจำนงค์ หรือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนได้ เดือนละ 1 ครั้ง แต่คณะกรรมการไม่เปิดรับสมัครสมาชิก อย่างน้อยก็สามารถทำให้ เงินสัจจะออมทรัพย์ และเงินหุ้น เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อเงินหมุนเวียนภายในหมู่บ้านได้

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการประเมินแบบมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน และตำบล ทำให้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จากปัญหา แล้วช่วยกันหาทางแก้ไข ทั้งส่วนภายใน

และภายนอกท้องถิ่น ในกลุ่มอาชีพผู้กู้เงิน และกลุ่มอาชีพต่างๆในหมู่บ้าน ตลอดจนการพัฒนา
แผนธุรกิจของงาน หนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลอีกด้วย

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชนเริ่มมีการแสดงทัศนคติ และการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกันอย่าง
กว้างขวาง มีการเริ่มศึกษาระเบียบกองทุนฯ ที่เกี่ยวข้อง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ และ
ยอมรับมติส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นมาเป็นลำดับ ตลอดจนทำให้มี
ความเอื้อเพื่อ เห็นใจกันและกันมากขึ้น

5. ผลโดยตรง และผลกระทบต่างๆ คือ

- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) จากการดำเนินงานที่ผ่านมาสมาชิกส่วนใหญ่ที่กู้เงินไป
ดำเนินการประกอบอาชีพ สามารถที่จะมีรายได้ และมีเงินลงทุนขยายงานของตนเองมาก
ขึ้น ทำให้มีแนวโน้มที่จะส่งคืนเงินตามกำหนด ไม่ต่ำกว่า 60-75 % ซึ่งมีโอกาสที่กองทุน
จะเติบโตได้เป็นลำดับ
- 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินสามารถนำเงินไปขยายงาน และเพิ่ม
ศักยภาพของกิจการในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีผลทำให้มีรายรับมากขึ้น บางรายก็
สามารถนำเงินไปปลดเปลื้องภาระหนี้สิน ซึ่งมีดอกเบี้ยสูงจากภายนอก บางรายก็นำเงิน
ไปแก้ปัญหาฉุกเฉินไม่ว่าในการประกอบอาชีพ หรือ ดำเนินชีวิตในครอบครัว
- 4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลง
ในทางดีขึ้น
มีแนวความคิดที่เริ่มมองการไกล มีการวางแผนในการทำสิ่งต่างๆ เริ่มที่จะมีส่วนร่วม
และหันหน้าเข้าหากัน ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดการบริหารกองทุน

ข้อเสนอแนะ ข้อที่ 1 คณะกรรมการควรมีการจัดการบริหารการกู้ยืมเงินเป็น 3 ระยะ คือ
ระยะสั้น 3 เดือน ระยะกลาง 6 เดือน ระยะยาว 12 เดือน การจัดการในรูปแบบนี้สามารถทำให้มีเงิน
หมุนเวียนตลอดทุกเดือน สามารถสมัครสมาชิก และปล่อยเงินกู้ได้ทุกระยะดังที่กล่าวมา ซึ่งปัจจุบัน

เมื่อคณะกรรมการปล่อยเงินกู้หมดแล้ว สมาชิกที่ยังไม่ได้กู้ก็ต้องรออีกหนึ่งปีถึงจะได้กู้ต่อ ทำให้กองทุนหมู่บ้าน ทั้งช่วงไม่มีหมุนเวียนเงิน เพื่อประกอบอาชีพ หรือลงทุน

ข้อเสนอแนะ ข้อที่2 ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะให้ความรู้เรื่องระบบสหกรณ์ การจัดการกลุ่ม ออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กับคณะกรรมการ และสมาชิกกองทุนทราบเพิ่มเติม เพราะกองทุนหมู่บ้านมีพื้นฐานการกำเนิดมาจาก แนวความคิดของกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน และสหกรณ์มาร่วมกัน เป็นแนวทางที่สามารถทำให้กองทุนฯ บรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ ข้อที่3 จากการศึกษา กองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากกองทุนหมู่บ้านจะเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน สำหรับลงทุนในการประกอบอาชีพแล้ว ยังมี การสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อสวัสดิภาพที่ดีแก่คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กองทุนคำรักษาพยาบาล กองทุนการศึกษา ค่าช่วยศพ สาธารณภัย หรือ อื่นๆ โดยใช้เงินปันผลจากดอกเบี้ยเงินกู้ จากกองทุนหมู่บ้าน สัจจะออมทรัพย์ เงินปันผลหุ้น ของสมาชิกนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ ข้อที่4 คณะกรรมการควรจะมีการแบ่ง หรือเพิ่มเติมตำแหน่งในการรับผิดชอบหน้าที่อย่างชัดเจน เพื่อการติดตาม และประเมินผล ทั้งทางตรง และทางอ้อม ของกองทุน ฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา แก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

บรรณานุกรม

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2544. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดวิชานิทรรศการ**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.
เอง.
- ณรงค์ศักดิ์ ธนวิบูลย์ชัย และคณะ. 2539. **หลักสูตรศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จ่านงค์ สมประสงค์. 2539. **การจัดตั้งและบริหารธนาคารหมู่บ้านตามแนวพระราชดำริ**. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- ขบวนการกู้ชาติกับ พันธกิจสร้างสถาบันการเงิน และสวัสดิการชุมชนระดับชาติ : บรรณาธิการ,
2545. **ชุมชนไท**. 5 (กรกฎาคม – สิงหาคม 2545), 4-6.
- ผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่มีต่อรายได้ของครัวเรือน : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
2544. **สารสถิติ**. 6 (มิถุนายน), 3-4.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2545. **รายงานแสดงผลการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรี**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.